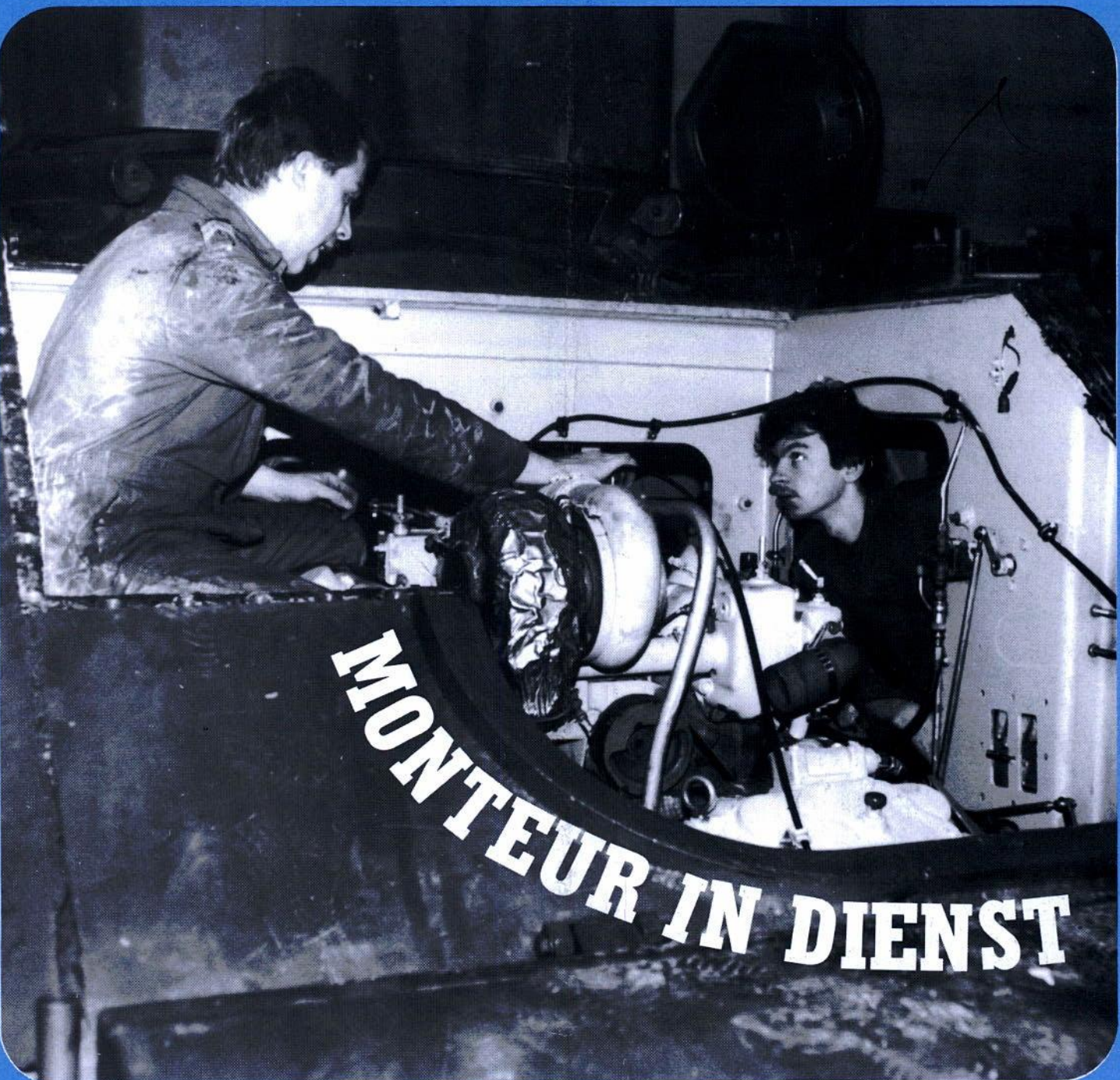

EGO

UNIVERSITEIT VAN NEDERLAND
FEBRUARI 1991

MAANDBLAD VAN DE HUMANISTISCH GEESTELIJKE VERZORGING BIJ DE KRIJGSMACHT

MONTEUR IN DIENST

In dit
nummer o.a.:

- Inzetbaarheid • Dienstplicht versus beroepsplicht • Motivatie en vijandbeeld bij beroepsmilitairen • Afrika verdient meer begrip • Bezeten van... motorrijden • 'Jacobs Ladder' • Prikkel • Dominee vermoord • Op het slagveld... • NK-survival run • Popplaten

Abonnementsprijs f 15,- per jaar, te storten op postbankrekening 480414 t.n.v. Hoofdraadsman HGV te Zeist. Militairen ontvangen het blad op aanvraag zonder betaling.

Redactie:

Jan den Boer, Klazien van Brandwijk-Wiltjer, Wim Heij (voorz.), Carine van Hinte, Peter Samwel, Jos Siersma, Frank Spoelstra.

Vaste medewerkers:

Adriaan Bijl, Theo Carree, Arend van Dam, Evert van Dijk, Gerard van Erkelens, Karen Heij, Pieter de Jager, Tom Janssen, Willy Lohmann, Frits Maas, Len Munnik, René Nauta, Leo van Opzeeland, Cor Out, Tom Pauka, Freek Pol, Wim Reinders, Rien Robijns, Karel Roskam, Paul Rutten, Hans Schonk, Klaas Soesbeek, Jan Stooft, Wessel Visser, Hans van Wissen.

Eindredactie en vormgeving:
Frank Spoelstra

Druk:

Brouwer Offset b.v. Utrecht

Adres redactie en administratie:

Bureau Hoofdraadsman,
Coornherthuis, Oranje Nassaulaan
71, 3708 GC Zeist, tel. 03404-14436.

Bijdragen in EGO verschijnen op persoonlijke titel en vertegenwoordigen niet noodzakelijkerwijs de visie van de redactie of de dienst HGV.

Inhoud

Inzetbaarheid	2
Monteur in dienst	3
Onderzoek motivatie en vijand- beeld bij beroepsmilitairen	6
Prikkels	8
Popplaten	9
NK-Survival run	10
Afrika verdient meer begrip	11
'Jacobs Ladder'	12
Film in 't kort	13
Dominee vermoord/ Joost Swarte	16
Dienstplicht versus beroepsplicht	17
Bezeten van... motorrijden	20
Vragen staat vrij/puzzle	24
Boeken	25
Willy Lohmann	28

Foto's:

voorpagina Wim Heij
pagina 23 Gerard van Erkelens

Inzetbaarheid

Naarmate het Golf-konflikt een grimmiger karakter kreeg vielen steeds nadrukkelijker geluiden te beluisteren om ook grondtroepen (dus dienstplichtigen) naar Saoedi-Arabië te sturen. De vraag die aan een dergelijke inzet voorafgaat is: Kunnen Nederlandse dienstplichtigen eigenlijk wel tegen hun wil (in dit geval) naar het Golf-gebied worden gezonden?

Voor defensie schijnt het allemaal gesneden koek te zijn, getuige de uitspraken van mevrouw mr. G.H. de Keizer (hoofd afdeling wetgeving en publiekrecht van de Directie Juridische Zaken) in de Defensiekrant van 1 november jl. Zij beroept zich daarbij op de tekst van artikel 33 van de Dienstplichtwet en die laat, naar haar stellige overtuiging, aan duidelijkheid niets te wensen over.

Toch is dat maar de vraag, gelet op de *totstandkoming* van dit art. 33. Daartoe is het nodig even terug te gaan in de tijd en wel naar (begin) 1979 toen het ging om de Nederlandse deelname aan UNIFIL, de VN-vredesmacht in Zuid-Libanon. De toenmalige regering baseerde de uitzending (even stellig als mevr. De Keizer nu) van dienstplichtigen op (eveneens) art. 33, lid 1 onder d (uitzenden kan gebeuren 'in gewone tijden, indien te verwachten is dat de voor hen bepaalde oefeningstijd niet zal worden overschreden'). De VVDM spande een kort geding aan tegen de Staat der Nederlanden, verloor dit, maar zocht het hogerop. Op 8 februari 1980 tenslotte (dienstplichtigen zaten inmiddels reeds zo'n jaar in Libanon!) deed de Hoge Raad uitspraak: het zich beroepen op art. 33, lid 1 onder d was onjuist!

Om nu, met het oog op de toekomst, twijfels uit de weg te nemen werd de Dienstplichtwet gewijzigd (19 nov. 1988, Staatsblad 539). In de memorie van toelichting bij het wetsontwerp werd gezegd dat dienstplichtigen in vredetijd niet zonder meer mogen worden ingezet voor diensten, waarbij ze aan bijzonder gevaar kunnen worden blootgesteld. Daarom dient de deelname aan vredesoperaties met bijzondere waarborgen te zijn omkleed. Het is derhalve heel duidelijk dat (het huidige) art. 33 van de Dienstplichtwet met name voorziet in deelname van dienstplichtigen aan *vredesoperaties*, waarbij geweld in beginsel alleen ter zelfverdediging mag worden gebruikt.

Bij een eventuele inzet in het Golf-gebied gaat het echter om een totaal andere operatie, namelijk een VN-dwangactie (boycot) eventueel gevolgd door directe oorlogvoering ('peace-enforcing') door geallieerden. Genoemde memorie van toelichting bij de wijziging van art. 33 zegt over eventuele dwangacties, dat zoiets 'voorlopig illusoir' lijkt. Een grond-troepenaanbod van Nederlandse zijde aan de VN kan dan ook niet anders dan uitsluitend betrekking hebben op vredesoperaties ('peace keeping').

Zou Nederland zich dan nooit kunnen verplichten tot het uitzenden van eenheden in het kader van een VN-'peace-enforcing'-operatie (dwangactie)? Dat lijkt ons te ver gaan. De vraag blijft evenwel of je dienstplichtigen, voor een zoveel verder reikende zaak, wel tegen hun wil kunt inzetten.

Men kan een wetstekst op twee manieren interpreteren: naar zijn bedoelingen en naar wat er staat. Door maar steeds te roepen dat dienstplichtigen naar de Golf kunnen worden gestuurd, hanteert men bij defensie kennelijk de tweede benadering (in de geest van: 'Wat de wet niet verbiedt, is dus toegestaan'). Art. 33 van de Dienstplichtwet is, also niet naar de letter, dan in ieder geval naar de geest (wij wijzen nogmaals op die memorie van toelichting) hiervoor overduidelijk ontoereikend. Hopelijk heeft de zo noodzakelijke principiële discussie in het parlement na het schrijven van dit stuk (begin januari) inmiddels plaats gevonden. Want we zullen het toch niet *nog eens* meemaken dat dienstplichtigen zonder voorafgaand debat in de volksvertegenwoordiging en op onjuiste gronden worden uitgezonden!

Redactie, 7 januari 1991

Monteur in dienst

'Wachten op onderdelen werkt voor een monteur niet'

Op de dag van afzwaaien stapt Miquel Wiegink 's morgens voor de laatste keer de werkplaats binnen. Hij begroet zijn maten, ietwat uitgelaten, met: 'Dit is een heel bijzondere dag, daar is er maar één van: de allerlaatste van veertien maanden'.

Typisch een opmerking van een dienstplichtige die blij is dat het er op zit. Toch kijkt deze onderhoudsmonteur-rupsvoertuigen (bij de 43ste Hrstcie te Havelte) met veel plezier terug op zijn diensttijd.

In onderstaand vraaggesprek, dat EGO-redakteur Wim Heij op de valreep met Miquel Wiegink had, komen ook andere zaken aan de orde dan een terugblik op de diensttijd. Het gaat met name over het monteren en repareren, de kick van het 'maken', de verschillen tussen sleutelen in dienst en in de burgermaatschappij, het chronisch gebrek aan onderdelen (behalve op oefeningen: 'Dan gaat het echt lekker') en (natuurlijk) de duur van de diensttijd.

Van beroep ben jij monteur. Waarom heb je destijds voor dat beroep gekozen?

Ter voorbereiding op datgene wat ik nu ga doen. Wij hebben thuis een eigen zaak, een transportbedrijf, en het is de bedoeling dat ik te zijner tijd het bedrijf ga overnemen. Omdat het niet alleen om het transport gaat, maar ook om het onderhoud van de wagens, heb ik er destijds voor gekozen om te beginnen met een monteursopleiding. Dat was overigens nadat ik enige tijd op de Havo had gezeten en ik er achter was geko-

Miquel Wiegink: 'Op oefeningen is het veel plezieriger sleutelen'.

men dat ik gemakkelijker met de handen bezig kon zijn dan met de kop. Tegelijkertijd nam de interesse voor wat wij thuis deden toe, zodat bijna logischerwijze een monteursopleiding uit de bus kwam rollen. Na de LTS-Cstroom, autotechniek dus, heb ik nog een aantal avondopleidingen gevolgd zoals een cursus lassen, middenstand en het behalen van een chauffeursdiploma.

Je hebt voor je diensttijd ook als monteur gewerkt?

Ongeveer twee-en-een-half jaar. Ruim de helft van die tijd in een Ford-garage, aan voornamelijk personenauto's. Daarna, omdat het werk terugliep, kon ik bij een ander filiaal van hetzelfde bedrijf in een andere sektor komen te werken, namelijk de afdeling trekkers en mechanika. Daar heb ik een goed jaar gewerkt als combine-monteur, maai- en dorsmachines.

Vond je dat werk leuk?

Ja, zonder meer. Ik heb veel schik gehad en een hoop geleerd. Dat laatste kwam zeker ook doordat er een aantal oudere monteurs in de garage rondliepen, die de tijd namen mij het een en ander voor te doen. Dat leert heel snel. Kijk, in het begin, wanneer je net van school komt, moet je ook wel eens minder aardige dingen doen, als een auto poetsen en vervelend schuurwerk, dat hoort er nu eenmaal bij.

Was dat wel zo'n aardige overgang van het kleinere personenauto-werk naar dat grotere, vooral grovere werk?

Voor mij kwam dat prima uit, omdat wij thuis vrachtauto's hebben lopen. Trekkers zijn diesels en die combines is ook het wat grovere spul, waar nog al eens

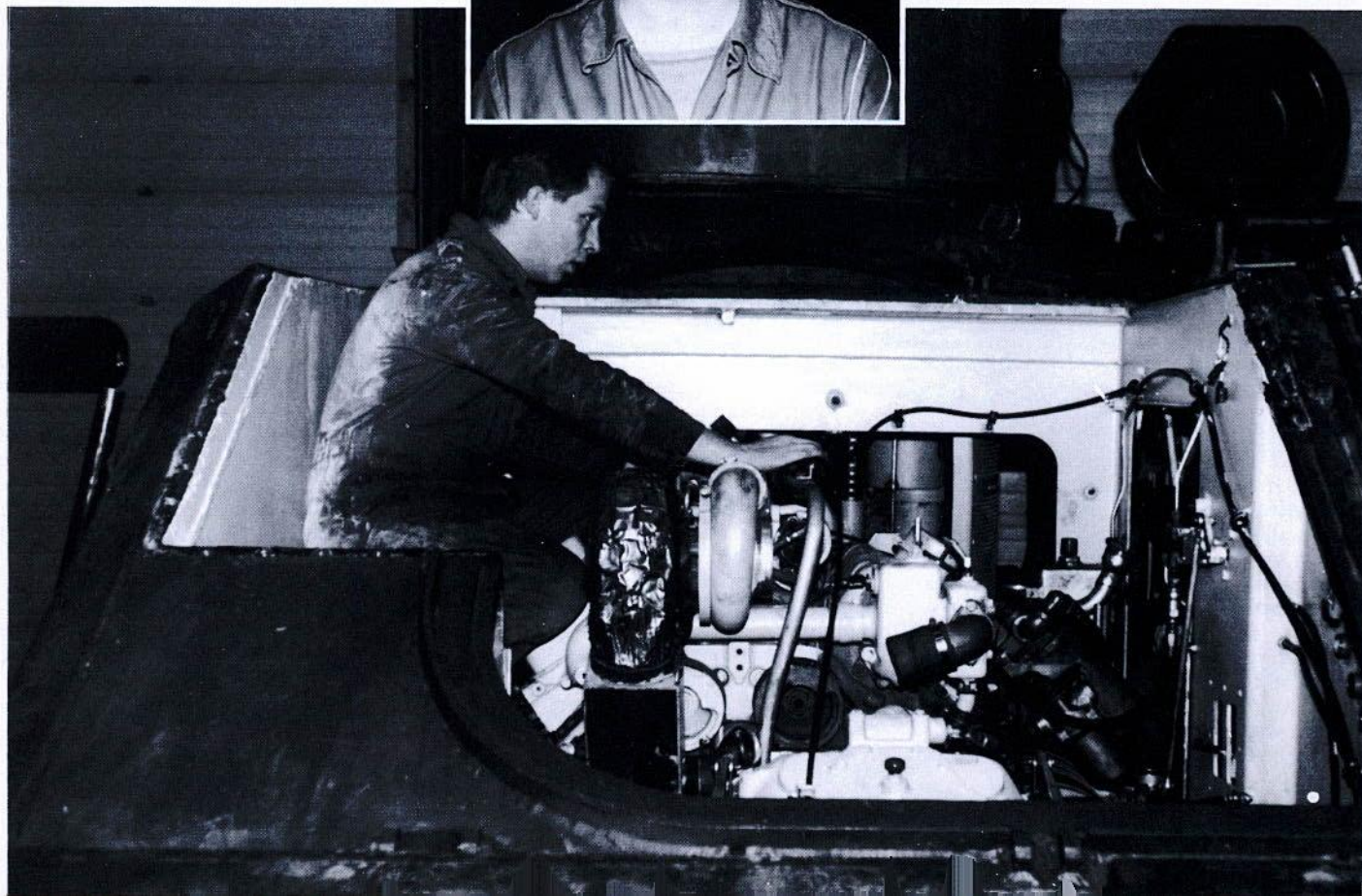

Foto Wim Heij

'Het is net of je bij een burgerbaas werkt, alleen wat minder hard'

wat aan gelast moest worden. Op die manier leerde je er van alles en nog wat bij, bijv. plaatwerk behandelen, spuiten, enz. Al die zaken komen mij later, in ons eigen bedrijf, zeker goed van pas. Door al die dingen zelf te doen kun je veel geld uitsparen.

Je werkte met veel plezier in de burgermaatschappij. Dan krijg je bericht dat 'het Vaderland' je nodig heeft. Hoe keek je daar tegenaan?

Ik vond het verre van leuk, sterker nog, ik baalde er stevig van. Je weet dat het moet, maar toch... Achteraf ben ik wel blij dat ik nog zo jong was toen ik er in moest, want ik moet er niet aan denken dat ik op mijn 24ste nog eens in dienst zou moeten. Het lijkt mij dat je er dan helemaal geen zin in zou hebben.

Je werd ingedeeld bij een technisch onderdeel. Vond je dat plezierig dat je nog een beetje in je vak kon blijven?

Zeker, heel plezierig. Met wat je geleerd had kon je tenminste nog wat doen in dienst. Ik had alleen liever als wielmonteur gewerkt dan bij de rups...

... want er zijn niet zoveel vrachtauto's met tracks?

Dat bedoel ik.

Je werd dus als rupsmonteur geplaatst bij 43 Hrstcie in Havelte, op redelijke afstand van je woonplaats Kuinre. Wat herstelt zo'n herstelcompagnie zoal?

Alles, van nachtkijker tot Leopard, van de kleinste tot de grootste dingen, alles wat te velde wordt gebruikt.

Er bestaan verschillende herstellennivo's. Leg dat eens uit?

Je hebt vijf echelons. De eerste is de verantwoordelijkheid van de gebruiker, het uitvoeren van de rose lijst zal ik

maar zeggen. Dat is het schoonmaken, bijverven, enz. Dan krijg je het tweede echelon. Dat komt neer op het verrichten van kleine reparaties en het vervangen van niet al te ingewikkelde dingen. Het derde is het werk van een hersteleenheid, die vervangt de grotere compartimenten, bijv. een brandstofpomp, niet een rubbertje ervan, maar de hele pomp. Het vierde echelon is gedeeltelijk burger/gedeeltelijk militair personeel. Zij voeren de reparaties uit die wij niet meer mogen doen. Tenslotte het vijfde. Dat is complete revisie.

Jij deed uitsluitend derde echelons werk?

Daar kwam het in z'n algemeenheid wel op neer, al waren er ook wel eens tweede echelonswerkzaamheden die gedaan moesten worden. Het 47ste Painbat wordt opgeheven en in dat kader moesten wij, de laatste tijd, ook wel tweede echelonswerk doen. Zo kon het ook gebeuren, dat wanneer wij door het werk heen waren en een COG of een BOG teveel had, dat er werk naar ons werd doorgeschoven. In principe zijn wij er voor het derde echelonswerk, maar in de praktijk doen wij ook nogal eens het werk van het tweede.

Wat is het verschil tussen monteren en repareren?

Monteren is het vervangen van complete onderdelen, bijv. een versnellingsbak. Die maak je niet, nee die haal je er af en je zet er een nieuwe op. Evenzo met een tussenbak of een motor. Het repareren is, om maar bij die brandstofpomp te blijven, het ding helemaal uit elkaar halen en er die onderdelen in vervangen die stuk zijn en dan het ding weer in elkaar zetten. Dat mogen wij dus niet doen. Het overgrote deel van het werk dat wij doen bestaat uit monteren en demontage.

Ligt dat in een burgergarage ook zo, dat er meer wordt gemonteerd dan gerepareerd?

Bij een garage voor personenauto's is

het ook voor een belangrijk deel vervangen, in de mechanisatie daarentegen is het toch nog steeds veel repareren. Daar mag je wel een versnellingsbak uit elkaar halen, omdat het nog goedkoper is. Maar ook daar worden startmotoren al niet meer uit elkaar gehaald. De grotere dingen nog wel. Van dat repareren leer je nog het echte monteurswerk, al behoort dat heel fijnere werk toch al voorgoed tot het verleden.

Wat zijn nu, Miquel, de grote verschillen tussen een burgergarage en een garage in militaire dienst?

Wanneer je in een burgergarage werkt, moet dat betaald worden. Dat betekent dat je uren verantwoord moeten worden. Daarom moet het werk allemaal zo snel mogelijk en zo goed mogelijk worden gedaan. Zijn onderdelen niet in het magazijn, dan zijn ze er gegarandeerd binnen twee dagen, want het moet immers zo snel mogelijk. Je kunt je werk, waar je mee bezig bent, bijna altijd afmaken. In dienst moet je zoveel wegen bewandelen om een onderdeel te pakken te krijgen dat misschien maar enkele meters van je vandaan ligt, dat houdt je gewoon niet voor mogelijk. Je kunt er als het ware bij, maar je mag er niet aankomen zolang je de daarvoor gewenste formaliteiten niet hebt gedaan. Er worden ongelooflijke omwegen bewandeld, waardoor het allemaal zo verschrikkelijk lang duurt... Het werkt voor een monteur niet wanneer hij op onderdelen moet wachten, terwijl hij ergens mee aan de gang is. Dat werkt niet leuk en je motivatie gaat er door naar beneden, met als gevolg dat het allemaal nog langer gaat duren. Mensen krijgen daardoor de pest aan de dienst en komen nog slechts met een sjachrijnige kop op hun werk en dat gaat ten koste van de kwaliteit van het werk.

Je bent ergens mee bezig en je ontdekt dat je een bepaald onderdeel moet hebben. Dat moet je dan aanvragen. Hoe lang kan het dan duren voor je het gewenste onderdeel hebt?

In z'n algemeenheid is dat moeilijk te zeggen. Het kan een paar dagen duren, het kan een week zijn, maar het kan ook maar zo veel langer duren. Onlangs za-

'Dat je in de krijgsmacht zit heb je nauwelijks door'

ten we met het verwisselen van een stuurdifferentieel, die waren nergens meer aanwezig. Tja, dan moet je eindeloos wachten. In z'n algemeenheid moet je veel en veel te lang wachten op onderdelen. Ondertussen heb je er maar zo drie of vier tanks tussendoor gehad, terwijl dat ding maar blijft staan.

Terwijl juist het aardige van het monteur zijn is dat je iets maakt wat kapot was. Die kick gaat er op die manier af. Bedoel je dat?

Dat voldane gevoel gaat er door zo'n gang van zaken aardig af. Dat klopt. Daardoor zakt ook de motivatie.

Hoe is dat op oefeningen?

Op oefeningen is het veel plezieriger sleutelen. Er zijn minder mensen, er is meer werk en het is eenvoudiger om aan onderdelen te komen. Dan gaat het echt lekker. Dan zijn de onderdelen er wel, dan kan je hard doorwerken en beleef je plezier aan je werk. Dan gaat echt alles goed. Waar je op de kazerne soms drie weken over doet om de spullen bij elkaar te krijgen, lukt tijdens een oefening met gemak in een dag, zodat je achter elkaar kunt doorwerken.

Tijdens een oefening halen monteurs meer voldoening uit hun werk dan op de kazerne?

Zonder meer.

Je zat bij een TD-eenheid en ook nog wel als monteur, je burgerberoep. Had je nog wel het idee dat je in dienst zat? Wanneer ik mijn kloffie 's morgens aantrok wel, maar als je eenmaal aan de

'Wat monteurswerk betreft zijn wij aardig voor onze taak berekend'

gang was niet meer. Je kent elkaar na verloop van tijd, het is allemaal vertrouwd, het is eigen, je doet werk wat je ligt en 's avonds ga je naar huis. Het is net of je bij een burgerbaas werkt, je werkt alleen wat minder hard. Dat je in de krijgsmacht zit heb je nauwelijks door. Ja, het kader hoor je nog wel eens zeggen dat wij ook een oorlogstaak hebben, maar dat laat ik maar even buiten beschouwing.

Dat is natuurlijk, in uiterste instantie, wel waar.

Of wij voor een oorlog inzetbaar zijn betwijfel ik ten zeerste. Wanneer zoiets zich zou voordoen, dan geloof ik niet dat het goed komt.

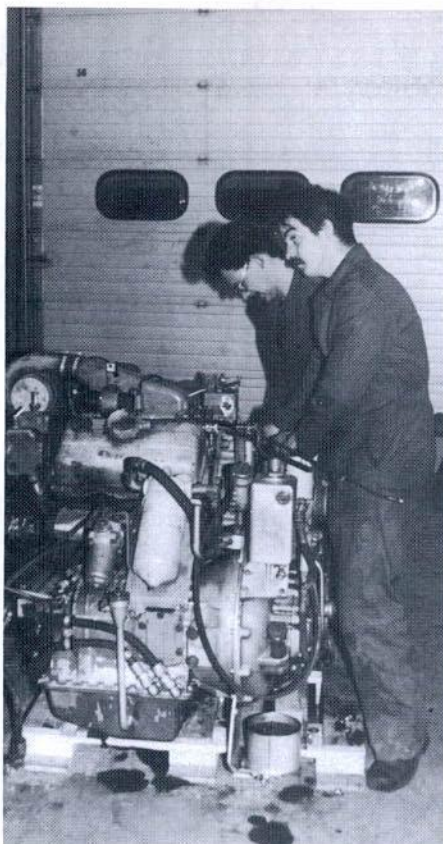

Foto Wim Heij

Maar je zei zoëven dat jullie op een oefening juist zo goed draaiden?

Oh, maar dat bedoel ik helemaal niet. Ik bedoel schietvaardigheid, notie van een gasaanval en ga zo maar door. Het echte werk van de eerste lijn. Daar hebben wij weinig kaas van gegeten en bovendien trekt het ons nauwelijks, mij in ieder geval totaal niet.

Wij zijn monteurs, echte monteurs... En als dat van ons gevraagd wordt, onder moeilijke omstandigheden, dan denk ik dat wij aardig voor onze taak berekend zijn.

Hoe kijk je, op deze allerlaatste dag, terug op je dienstdag?

Ik baalde dat ik er in moest, maar toen ik er eenmaal in zat veranderde dat snel. De opleidingsperiode, één maand Utrecht en twee maanden Soesterberg, was grandioos en had ik niet graag willen missen.

Daarna werd ik paraat geplaatst in Havelte en daar heb ik het ook goed naar

'Wanneer mensen intensief hun werk kunnen verrichten kan de dienstdag nog verder worden ingekort'

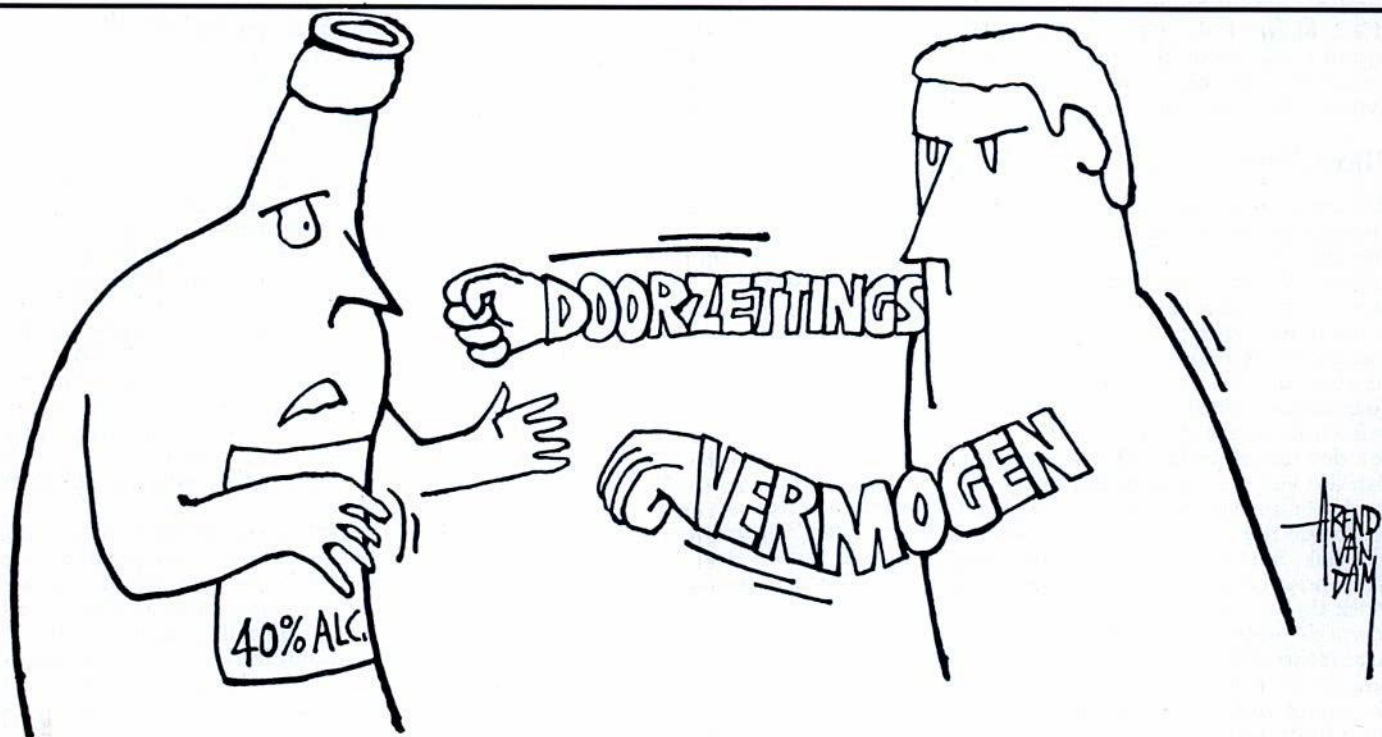
mijn zin gehad. Ik kijk met behoorlijk veel plezier terug op mijn dienstdag, dat kan ik gerust zeggen. Natuurlijk heb ik ook wel mindere perioden gekend, vooral wanneer er weinig of geen werk was. Dan dacht ik 's morgens weleens 'weer een dag niksen', maar over het algemeen zijn die veertien maanden snel voorbij gegaan.

Het had wel korter mogen duren?

Ik denk wanneer mensen goed en intensief hun werk kunnen verrichten, dan kun je de dienstdag gemakkelijk nog verder inkorten. Ik spreek nu alleen voor de monteurs. Wanneer je die, na een opleidingsperiode, vier maanden stevig door kan laten sleutelen en je laat ze nog eens een keer twee weken voor een herhalingsoefening terugkomen dan vergeten ze dat nooit meer. Op zo'n manier heeft een dienstdag van acht maanden net zoveel effect als een dienstdag van veertien, of straks twaalf, maanden. Dat weet ik zeker.

Bedankt voor dit gesprek en veel succes in de burgermaatschappij.

Wim Heij

Onderzoek motivatie en vijandbeeld bij beroepsmilitairen Koninklijke Landmacht

In het vorige nummer publiceerden we een samenvatting van enkele eerste resultaten van een omvangrijk publiek opinieonderzoek naar het vijand/vriendbeeld van Nederlanders en het inzetten van de krijgsmacht (EGO januari, blz. 22-24). Kort nadien ontvingen we een persbericht over de uitkomsten van een vergelijkend onderzoek onder beroepsmilitairen van de Koninklijke Landmacht naar hun motivatie en vijandbeeld. Dit onderzoek van een steekproef onder 1000 KL-militairen werd verricht door de cadetten-vaandrags R. Jansen en J. Huyben in het kader van hun KMA-eindstudie. Zij waren daartoe enige maanden gedetacheerd bij het Studiecentrum voor Vredesvraagstukken van de KU Nijmegen en werden begeleid door lt.kol.drs. M. Hoff en drs. L. Wecke.

Vanwege de interessante vergelijkbaarheid van denkbelden van Nederlandse burgers en militairen wil de redactie haar lezers ook deze samenvatting niet onthouden.

Het hebben van een vijandbeeld heeft nauwelijks een relatie met de motivatie van de beroepsmilitairen van de Koninklijke Landmacht, aldus resultaten van het onderzoek. Dit ontkennd antwoord op de vraag naar de relatie vijandbeeld en motivatie ondergraaft de wel gehoorde opvatting, dat het verdwijnen van het vijandbeeld van de Sovjet-Unie de motivatie van de Nederlandse militair zou hebben aangetast. Dit neemt niet weg dat toch nog zo'n 8,5% van de ondervraagden een vijandbeeld van de Sovjet-Unie erop na houdt. Vóór de Golf-datum van 2 augustus 1990 was dat 17,5%. Het percentage van het vijandbeeld 'Arabische olielanden/Irak' verdubbelde sinds die dag tot 51%. Maar ook voor dat laatste vijandbeeld geldt dat het geen noemenswaardige relatie heeft met de motivatie van de beroeps.

Vijandbeeld

Omdat in het onderzoek naar de opvattingen van de beroeps een aantal vragen zijn gesteld, die ook in het recente onderzoek naar opvattingen van de Nederlandse burgers werden gesteld, konden een groot aantal uitkomsten vergeleken worden.

Zo blijkt dat niet alleen in verhouding de beroepsmilitairen in groter aantal er een vijandbeeld op na houden, maar ook dat dat vijandbeeld nog sterker is dan dat van de Nederlandse burger. Evenzeer als het vijandbeeld van de publieke opinie worden zowel de leiders als ook het volk van de Arabische olielanden zeer negatief beoordeeld. Maar de beroepsmilitairen beoordelen zowel de leiders als ook het volk van de Arabische olielanden nog negatiever dan de Nederlandse burger. Zo meent niet alleen de helft van de militairen dat de Arabische olielanden

voor ons een militaire bedreiging zijn (burgers 42%), maar menen daarvan 46% (tegen de burgers 22%) dat ook het volk onbetrouwbaar is.

Het predikaat agressief acht 42% toepasbaar op het volk, voor de burger is dat percentage 26%. Ook het aantal militairen dat het volk van de Arabische olielanden sluw, machtswellustiger en wreder acht is hoger dan dat van de burgers.

Vriendbeeld

Het vriendbeeld, partner- en of medestandersbeeld van de Sovjet-Unie blijkt evenzeer als in de Nederlandse publieke opinie aanwezig. Maar hier is wel van een tegenovergestelde tendens sprake: blijkt het vijandbeeld bij de militairen steeds sterker aanwezig dan in de publieke opinie, voor vriend-, partner- en medestandersbeeld is dat juist in mindere mate het geval. Dit neemt overigens niet weg dat ook bij de militairen veelal een hoger percentage ondervraagden positieve uitspraken over de Sovjet-Unie onderschrijft dan dat men het daarmee oneens is. Ook in de krijgsmacht is sprake van vriend- en partnerbeelden, zowel op het militaire, het economische als ook het ideologische vlak. Zo meent 56 tegen 15% dat de Sovjet-Unie tezamen met ons aan een wereld zonder oorlog of oorlogsdreiging werkt; terwijl 70% het oneens is met de stelling dat de Sovjet-Unie in economisch opzicht van ons een concurrent is en 77% het oneens is met de bewering dat de Sovjet-Unie een bedreiging is voor onze manier van denken en doen.

Slechts 10,6% meent dat de Sovjet-Unie nog een ernstige bedreiging is voor onze veiligheid; voor de Nederlandse burgers is dat percentage 5%.

Toekomstige bedreigingen

In antwoord op vragen naar toekomstige bedreigingen blijken de militairen duidelijk zwaarder op de hand dan burgers. Zo vindt 56% de Arabische olielanden ook in de toekomst een bedreiging voor Nederland, voor de burgers tekent 27% voor die opvatting. Ook de Sovjet-Unie is nog niet van de lijst van de toekomstige bedreigingen afgevoerd: 17% van de beroeps oordelen dat de Sovjet-Unie in de toekomst nog een bedreiging kan zijn tegen 3% van de burgers. China wordt nog door 17% van de beroeps als een toekomstige bedreiging gezien. Met betrekking tot Duitsland naderen de burgers en militairen elkaar met respectievelijk 12 en 15%.

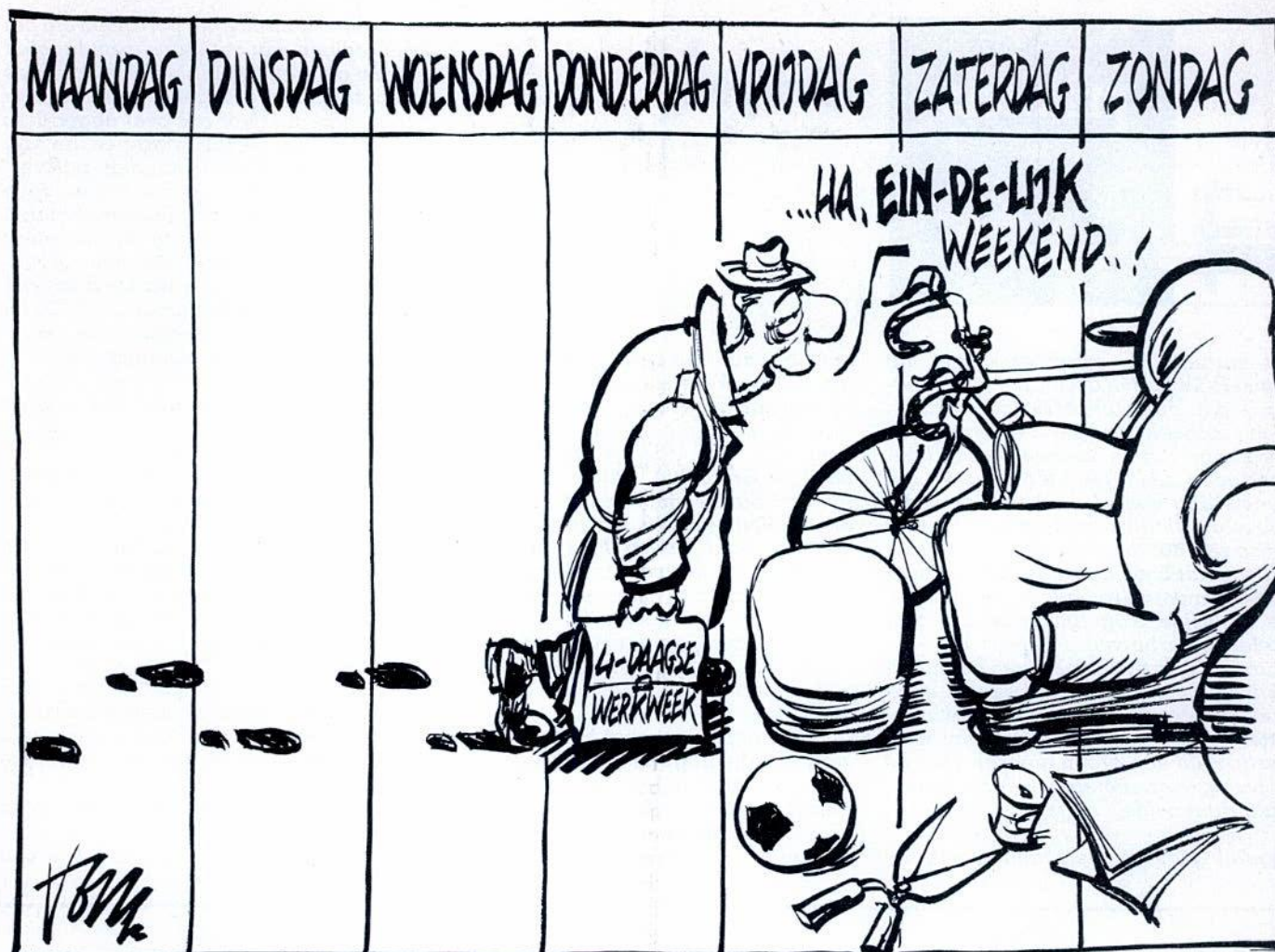
Overigens ziet 45% van de Nederlanders nu in geen enkel land een militaire bedreiging en dat geldt voor 34% van de militairen. Wat de toekomst betreft is dat percentage minder geworden. De burgers veronderstellen voor 36% dat geen enkel land voor Nederland in de toekomst een militaire bedreiging zal zijn; voor de krijgsmacht is het aantal dat in geen enkel land een toekomstige bedreiging ziet gehalveerd tot 17%.

Ongewisse toekomst

De ontwikkelingen in Oost-Europa en vooral de daarmee verband houdende bezuinigingen en wijzigingen met betrekking tot de krijgsmacht laten de beroeps overigens niet koud. Zo meent 46% dat het beroepsmilitair zijn niet de zekerheid van een vaste baan met zich meebrengt. Ongeveer driekwart van alle militairen is het oneens met de stelling dat het personeelsbeleid goede vooruitzichten schept en bijna de helft is niet tevreden met het plaatsingsbeleid; 68% oordeelt dat de krijgsmacht een ongewisse toekomst heeft en 57% blijkt een vertrouwen te hebben in het regeringsbeleid inzake defensie.

Een sterk bureaucratisch karakter van de organisatie wordt door 86% onderschreven. Ook wordt de maatschappelijke waardering voor de krijgsmacht laag aangeslagen: 88% is daarvan overtuigd.

Daar tegenover staat dat 70% het militair-zijn nog steeds een mooi beroep vindt en 87% het oneens is met de bewering dat er geen sprake van teamwork zou zijn. Ook de collegialiteit staat hoog in het vaandel: 69% is het oneens met de stelling dat de collegialiteit matig zou zijn en 82% wijst de bewering af dat het werk weinig afwisselend is.

Raadslieden – waar en wie

Bureau

Harderwijk
't Harde
Oirschot
't Harde
Nunspeet
Rotterdam
Arnhem
Utrecht
Steenwijk
Seedorf (BRD)
Amsterdam
Den Helder
Seedorf (BRD)
Den Helder
Steenwijk
Gilze Rijen
Den Helder
Venlo
Blomberg (BRD)
Hohne (BRD)
Schaarsbergen
Amersfoort
Stolzenau (BRD)
Assen
Nijmegen
Vught
Breda

Naam

R. O. (Ronald) Battes
L. J. H. (Lex) Beekers
I. L. (Immy) Beijer
J. (Jacques) v. d. Blink
J. (Jan) den Boer
K. (Klazien) van Brandwijk-Wiltjer
E. Y. (Ellen) Bremer
M. (Metske) Dekkinga
A. B. (Adri) van Deurzen
J. (Jan) Duijnhouwer
J. (Joop) Flokstra
J. J. H. (Hans) Floris
R. P. (Rob) Geene
J. J. (Jaap) Geuze
W. H. (Wim) Heij
C. H. (Kees) v. d. Hilst
C. C. (Tineke) Hundling
S. P. J. (Stef) Kessels
F. G. (Frits) v. d. Kolk
B. J. T. (Ben) v. d. Linden
J. J. (Joan) Merens
B. M. (Beernoud) Moojen
J. G. J. (Jan) Nauts
W. (Wim) Reinders
P. W. M. (Peter) Samwel
G. (Gerard) Snels
J. W. F. (Jan) Sulman

Telefoon kantoor

03410-23911, tst. 2532
05255-2727, tst. 2087
040-352913
05255-2727, tst. 2087
05771-1341, tst. 2492, b.g.g. 2498
010-4539911, tst. 341 of 381
085-457311, tst. 2123 b.g.g. 2151
030-366444/45
05210-15422, tst. 2643
09-4942817510, tst. 2285
020-5865506 of 5508
02230-56662
09-4942817510, tst. 2285
02230-52089
05210-15422, tst. 2643
01612-93000, tst. 2342
02230-52089 of 52405
040-352913
09-495761704290
09-4950518021, tst. 480
085-532774
033-638622, tst. 4221
09-495761704290
05920-58499
080-276911, tst. 154
073-128777, tst. 2164
076-273341

Telefoon huis

03417-56628
038-212656
013-556060
055-415846
03210-18934
03480-14787
08308-21867
033-803142
05220-62273
09-494284647
072-641080
02208-13336
09-4942812470
075-703705
05210-13657
013-425425

04760-74188
09-4952356621
09-4950514322
085-458917
035-234907
09-495761687
05921-41499
080-563833
073-142526
076-872688

Hoofdraadsman
Stafradzaam
Coornherthuis
(vormingswerkster)
(raadsman/direkteur)
(raadsman)
(vormingswerkster)

K. S. (Kees) Roza
F. (Frank) Spoelstra

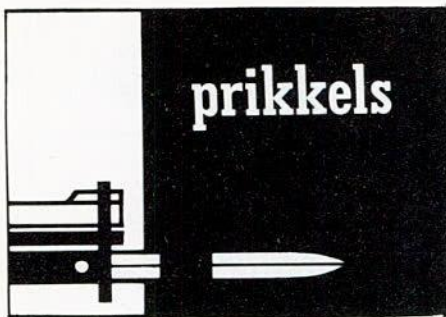
C. (Carine) van Hinte
A. H. T. (Ad) Hornis
M. C. (Mart) Vogels
M. (Marijke) v. d. Stigchel

03404-14436
03404-14436

03404-14060
03404-14060
03404-14060
03404-14060

020-323785
05709-2575

-
030-937808
033-952099
-

Keerpunt

Het traditionele jaarboekje van de dienst HGV had in december jl. als thema 'Einde dienstplicht?' Het is er een goed voorbeeld van hoe de meningen in ons kleine landje kunnen verschillen. Overigens geen 'prikkel' over de samenstelling van al die meningen, die zijn voortreffelijk weergegeven. Wel zal het zo zijn dat degenen die vóór het lezen van het boekje nog geen standpunt over dit onderwerp hadden, na de laatste bladzijde mogelijk in een grotere twijfel achterblijven. Maar zo hoort dat ook binnen de humanistisch geestelijke verzorging: geen kant en klaar evangelie, maar het aanzetten tot zelf nadenken. Het zou interessant zijn een groep mensen vóór en na lezing te enquêteren over dit thema, maar dit terzijde.

Tegelijk met het verschijnen van dit

boekje, haalt het CDA-kamerlid Gualtherie-Van Wezel de publiciteit met het verwijt aan de regering, dat ze een 'politiek van schone handen' voert, indien men niet onmiddellijk grondtroepen naar het Golfgebied stuurt. In de praktijk wil dat zeggen: het inzetten van dienstplichtig personeel voor deze mogelijk komende oorlog. Bij de marine en eventueel bij de luchtmacht is het optreden zonder dit personeel mogelijk, maar bij de landmacht lijkt dat uitgesloten. Ongetwijfeld zal de dienstplichtige maat zeggen dat het CDA-kamerlid zelf maar moet gaan.

In feite ligt het keerpunt bij de keus tussen een vrijwilligersleger en de situatie zoals we die nu kennen in de krijgsmacht, bij deelnemen aan dit conflict. Was het in de veertiger jaren nog het herstellen van de 'rust en orde' in onze

koloniën, daarna ging het alleen om het verdedigen van het eigen grondgebied tegen de dreiging uit het Oosten. Deze situatie is toch een geheel andere. Zou zo'n kamerlid daar ook over nagedacht hebben. Het gemak waarmee hij zijn verwijt van 'schone handen politiek' enige dagen later weer liet vallen, toen Lubbers hem persoonlijk onder handen had genomen, geeft aan dat het meer om de publiciteit ging. De immer 'strijdbare' VVD'er Weisglas walste daardoor over hem heen in de Kamer. De VVD ziet in het geheel geen keerpunt, die reageren door de interne moeilijkheden nog steeds zo spastisch, alsof een verzoek van de VS als een bevel zou moeten worden opgevolgd.

Eén van de geïnterviewden in het boekje – de voorzitter van de Algemene Federatie van Militair Personeel, de heer B. Snoep – had het goed begrepen. Hij stelde voorzichtig: 'In geval je eenheden voor iets anders inzet dan de landverdediging, is het de vraag of je daar wel dienstplichtigen voor mag gebruiken.'

Het zou weerzinwekkend zijn dat door de Wezels en de Weisglassen als volksvertegenwoordigers, dienstplichtigen deel moeten nemen aan een dergelijke oorlog. Alleen de onnozelen zien hierin geen keerpunt.

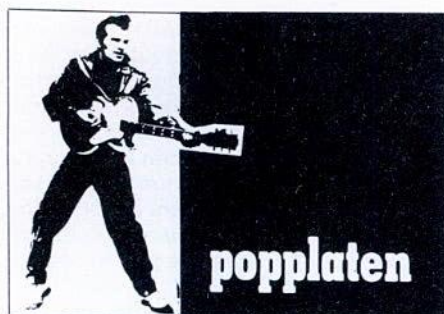
Cor Out

Onderhandelingen met vice premier

Mogelijk patrouilleboten voor Oman

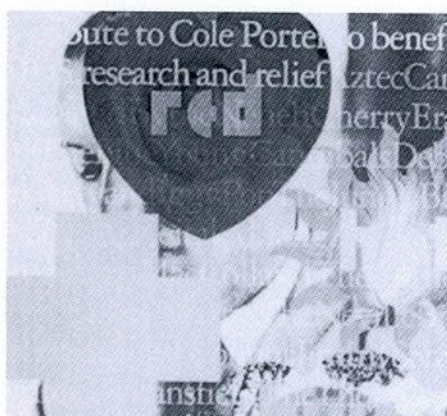
DEN HAAG - Nederland is in onderhandeling met de regering van Oman over de levering van patrouille-speedboten.

Red, hot + blue – Div. artiesten

Cole Porter. Dit is niet de naam van de ongelukkige die het eerste aids-slachtoffer in de Verenigde Staten was. Evenmin heet de onderzoeker zo die, na zich jarenlang te hebben afgezonderd in zijn laboratorium, er in is geslaagd een medicijn te vinden dat mensen beschermt tegen het HIV-virus. Toch verscheen er aan het eind van 1990 de CD 'Red, hot + blue', opgedragen aan ene Cole Porter, en de opbrengsten van deze unieke CD komen ten goede aan het aids-onderzoek.

In 1964 overleed Cole Porter, de man die met o.a. George Gershwin en Jerome Kern behoort tot de beste Amerikaanse liedjesschrijvers van de 20e eeuw. Op 25-jarige leeftijd in 1916, schrijft hij zijn eerste musical en tot 1958 zullen er, met wisselend succes, vele volgen. Met name de teksten worden algemeen als hoogtepunten in de Amerikaanse muziekgeschiedenis beschouwd, al werden de openlijke referenties aan sex en drugs in het midden van deze eeuw niet overal gewaardeerd. Muzikaal gezien was Porter ook zeer vooruitstrevend en dat zijn liedjes een tijdloos karakter hebben, wordt bewezen op 'Red, hot + blue'.

Dat juist de keuze voor een CD ten bate van de aids-bestrijding is gevallen op Cole Porter is te verklaren uit de 'bijzondere mengeling van romantiek en intelligentie', waardoor zijn werk wordt gekenmerkt.

Maar liefst 20 liedjes uit het Porter-repertoire worden vertolkt door een keur van artiesten. Het is opvallend om te zien welke artiesten er in slagen songs,

die veelal in de jaren '30 zijn geschreven, zodanig te bewerken dat ze heel eigentijds klinken en bovendien niet uit de toon vallen bij het overige werk van die artiest. Zo is 'I've got you under my skin', de op single verschenen track van Neneh Cherry, in niets te onderscheiden van haar hits als o.a. 'Manchild'. Deze uitvoering staat echter mijlen ver af van die van bijvoorbeeld Frank Sinatra en wordt bovendien ingeleid met een praatje over aids.

Ook U2 (met 'Night and day') en Tom Waits ('It's all right with me') weten Porter's songs duidelijk in te passen in hun eigen muzikale stijl, al houdt de laatste er wel een heel bijzondere manier van zingen op na.

Een project als dit is bij uitstek geschikt om (onorthodoxe) duo's te vormen en hoewel dat slechts in twee gevallen is gebeurd, heeft dat wel de beste en meest verrassende resultaten opgeleverd. Twee Amerikaanse punkers op leeftijd, te weten Deborah Harry en Iggy Pop, hebben duidelijk plezier in het duet 'Well, did you evah?'. En Kirsty MacColl laat zich niet voor de eerste keer aan the Pogues koppelen, wat het absolute hoogtepunt oplevert. Terwijl Kirsty de trieste wals 'Miss Otis regrets' ten gehore brengt, bouwen the Pogues hun instrumenten op en zorgen dat de voetjes van de vloer gaan in 'Just one of these things', waarna Kirsty halverwege besluit ook mee te doen. Prachtig! Ook heel leuk is Erasure's 'Too darn hot', waarin het probleem wordt behandeld dat de gemiddelde man slechts zin heeft zich bezig te houden met zijn favoriete sport als de temperatuur laag is. Als het verzengend heet is, komen de vrouwen er maar bekaaid af.

Slechts hier en daar wordt er iets niet noemenswaardigs afgeleverd (Lisa Stansfield), maar een wel haast onherkenbare Sinéad O'Connor, een uit de sessies voor Paul Simons' 'Rhythm of the Saints' weggelopen David Byrne en ook the Neville Brothers, Negnessey verbs zorgen er voor dat 'Red, hot + blue' meer is dan het resultaat van zomaar een project. De ruim 70 minuten durende CD is

een heel bijzonder document, opgedragen aan een groot liedjesschrijver en dat alles ten bate van een levensgroot maatschappelijk probleem.

The La's

Wat betreft de Engelse popmuziek lijkt al het goede afkomstig te zijn uit Manchester. Bands als The Stone roses en The Charlatons maken 'gitaar-house'-muziek, waarover de Engelse pop-pers maar niet uitgepraat raakt en waarvoor ook de publieke waardering zeer groot is. In de schaduw van deze bands opereren The La's, een 4-mans formatie afkomstig uit Liverpool, die met House niets van doen hebben, maar met gitaar-muziek des te meer. Op de titelloze debuut-cd staan 12 liedjes, die op het afsluitende 'Lookin' glass' na, de tijdsduur van 2.30 minuut nagenoeg niet overschrijden.

Dat de roots van The La's in de jaren zestig liggen is overduidelijk en als in 'Son of a gun' en 'Freedom song' de zang even neuzelig klinkt als die van REM's Michael Stipe is de vergelijking met deze Amerikaanse groep snel gemaakt. Dan valt bovendien op dat The La's nauwelijks voor REM onderdoen en er in ieder geval in zijn geslaagd meer toegankelijke muziek te maken.

Zanger (en schrijver van alle liedjes) Lee Marvers weet gelukkig ook anders dan neuzelig te zingen en zijn hoge falset valt met name op in de single 'There she goes'. 'Way out' en 'Timeless melody' zijn ook al op single verschenen, maar het succes is voorlopig nog uitgebleven. Ten onrechte, want de CD kent geen enkel zwak moment en wel tal van uitschieters, waaronder de reeds genoemde singles. Producer was Steve Lillywhite, maar deze heeft het enige minpuntje van deze CD niet kunnen of willen voorkomen. Er wordt slechts 35 minuten muziek geleverd en dat is toch niet overmatig voor een groep die reeds vier jaar geleden is opgericht.

Evert van Dijk

THERE SHE GOES

There she goes
There she goes again
Racing thru' my brain

And I just can't contain
This feelin' that remains

There she blows
There she blows again
Pulsing thru' my vein

And I just can't contain
This feelin' that remains

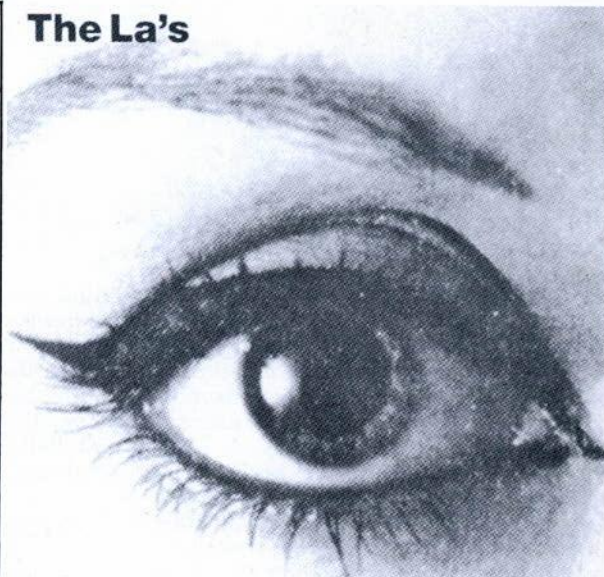
There she goes, there she goes again
She calls my name, pulls my train
No-one else could heal my pain

And I just can't contain
This feelin' that remains

There she goes
There she goes again
Chasing down my lane

And I just can't contain
This feelin' that remains

The La's

NK-Survival Run

Militair derde in eerste Nederlands kampioenschap

Rik van Trigt was een van de weinigen die nog konden lachen na het eerste Nederlands Kampioenschap Survival Run in het Gelderse Beltrum. Met bloed aan zijn handen kwam hij over de eindstreep, maar zijn humeur lijkt niet kapot te krijgen. Niet althans door een zwaar loopparcours van 26 kilometer, waarin meer dan veertig zware hindernissen zijn opgenomen. Lopen en klimmen en tussendoor plonzen en sjouwen, dat is de Survival Run. Afzien en ontberingen doorstaan, maar daarvoor kwamen ze juist, de 150 deelnemers aan dit eerste NK.

De Survival Run werd enkele jaren geleden bedacht door enkele enthousiaste deelnemers aan het spektakel 'Survival of the Fittest', de stoere meerkamp die de AVRO op de televisie uitzendt. Zoiets kunnen wij ook organiseren, dachten zij.

In plaats van een serie onderdelen maakten zij één wedstrijd over een zwaar crossparcours door de Achterhoek, waarbij onderweg zeer veel moet worden touwgeklommen. Een nat pak

halen hoort er ook bij. De route voerde meerdere malen door koud water. Op delen van het traject moeten zware blokken hout worden versjouwd en voor de finish moet er ook nog een stuk hout in mootjes worden gehakt. Maar wie niet kan touwklommen en hardlopen komt aan dat hakken niet eens toe.

Sportinstructeur en...

Dat touwklommen en hardlopen kan

Van Trigt als de beste. Alleen dat versjouwen van die blokken hout ligt hem niet zo. Van Trigt, 28 jaar, is sportinstructeur bij de Koninklijke Landmacht. Klimmen moet voor hem dus wel een peuleschilletje zijn. Op zijn kazerne, de 'Kolonel Palm' in Bussum, hangt hij vaak genoeg in de touwen. Als sgt I Van Trigt zegt dat hij niet speciaal hiervoor getraind heeft, is dat dus niet helemaal waar.

Dat hij het zogenaamd 'zonder' speciale training tot een derde plaats bracht op dit NK is wel bijzonder, maar opmerkelijker is dat hij écht lachend over de finish kwam. 'Sterk' eindigen is natuurlijk een goede reclame voor de sport, maar de meeste deelnemers in Beltrum waren aan het eind van hun latijn. Hun gezichten spraken boekdelen. De winnaar, Dirk Kersten uit Ulft, kwam met een bloedend oor over de streep. Dat had hij onderweg ergens opengehaald aan een tak.

Vrijwel niemand kwam dan ook zonder schrammen thuis. Ook het begeerde deelnemers-shirt met startnummer leek te figureren in een reclamespotje voor wasmiddelen. Dat werd bij al het geklauter en gekruip zo vuil, dat je je kon afvragen of dat ooit wel weer zo hagelwit te krijgen was.

Velen kwamen er niet zonder kleerscheuren van af. Zo'n gehavend shirt is natuurlijk wel een heel toepasselijk souvenir aan dit evenement, een soort 'parcours militaire' voor burgers en buitenlui. En boeren ook, want er blijken opvallend veel jongens van het land uit de omgeving van Beltrum deze nieuwe sport te beoefenen.

... lachende loper

Voor militair-sportinstructeur Van Trigt was het shirt ook een niet onaardige herinnering. Zijn grootste succes in de sport tot dusver was echter zijn derde plaats in de hele triathlon van Almere. In de wereld van de triathlon, het achtereenvolgens zwemmen, fietsen en lopen, geldt Van Trigt als een van de snellere lopers. Hij traint er hard voor. „All-round zijn, dat vind ik wat waard” zegt hij. „Dat ben je toch wel als triathleteet en als survival-loper. Maar veel collega-triathleten worden afgeschrikt door de survival run. Ze zijn bang zich te blesseren.” Rik vindt dat het wel kan: „Als je goed getraind bent, de juiste instelling bezit en geen nodeloze risico's neemt, kun je heel wat uitdagingen aan.”

Vanuit zijn woonplaats Zevenhoven fietst Van Trigt naar zijn werk op de kazerne in Bussum. 's Avonds gaat hij op de fiets terug via een wat langere route. De middagpauze benut hij voor de looptraining. Telkens als hij met zijn werk bij het sportbureau begint heeft hij dus al de nodige kilometers 'in zijn benen' zitten. Vrijwillig en voor het plezier dat hij beleeft aan zijn prestaties. Hoe zwaar het soms ook is, hij blijft lachen.

Jan Moerman

Afrika verdient meer begrip

Afrika gaat het moeilijk krijgen. Nog moeilijker dan het altijd al was. De schulden aan de rijke landen nemen nog steeds enorm toe. Want voor elke dollar 'ontwikkelingshulp', die de rijke landen aan Afrika gunnen, moet Afrika anderhalve dollar terugbetalen.

De Afrikanen gaan het moeilijk krijgen. Nog moeilijker dan zij het altijd al hebben gehad. Er zullen steeds meer mensen van de honger sterven. Maar de gezamenlijke televisieomroepen in Nederland denken daar weinig aan te kunnen doen. Met de Sovjetunie was het wat anders: de Sovjetunie kon de winter door geholpen worden met nog geen dubbeltje per Sovjetburger. Maar de hongersnood in Afrika is geen echte 'calamiteit'. Want 'hongersnood komt zo vaak voor in Afrika - die is structureel'.

De rijke landen kunnen het inderdaad niet helpen, dat in Afrika regelmatig oogsten verloren gaan door droogte en overstromingen. De rijke landen kunnen het ook niet helpen, dat in Afrika economische ontwikkelingen vaak worden afgeremd door oorlogen en conflicten. Maar de vroegere koloniale mogendheden in Europa kunnen niet ontkennen, dat in Afrika de ingrijpende gevolgen van het koloniale verleden tot op de dag van vandaag doorwerken.

Het Westen is in vele opzichten nog steeds overheersend in Afrika: niet alleen de economische, maar ook de culturele en sociaal-psychologische invloed van de vermeende blanke superioriteit is nog lang niet overal overwonnen door een 'mentale dekolonisatie'. En dat speelt nog steeds een belangrijke rol in de zogenaamde 'ontwikkelingssamenwerking'.

En wat Afrika ook bedenkt in termen van economische ontwikkeling, de invloed van het Westen blijft groot. In Afrika blijven de schulden toenemen en

blijven de prijzen dalen van de Afrikaanse grondstoffen, die doorgaans in het Westen worden vastgesteld. Dat zijn problemen waar Afrika al jaren mee te maken heeft.

Oost-Europa gaat voor

En daar komen voor Afrika nu ook nog eens de problemen bij die veroorzaakt worden door de ineenstorting van de regimes in Oost-Europa. Want daarvoor komt er minder hulp beschikbaar voor Afrika. Door de aandacht die het Westen verlegt naar het Oosten. En je kunt het overal ter verontschuldiging al horen zeggen: 'Het hemd is nu eenmaal nader dan de rok.' De vroegere vijanden in het Oosten worden gezien als 'de verloren zonen'. De Oost-Europeanen zien wij nu weer opeens als mensen zoals 'wij' en dus behoren zij 'bij ons'. De Afrikanen staan verder van ons af: 'Afrika is ver-van-ons-bed; dat zijn geen mensen zoals wij'.

Nu worden er ook nieuwe eisen aan

Afrika gesteld: de Afrikaanse landen moeten eerst maar eens laten zien dat het hun ernst is met democratisering, voordat zij aanspraak kunnen maken op 'hulp'. Het Westen verstaat onder democratisering dat er meer politieke partijen moeten komen. Het Westen wil ook dat Afrika het communisme opgeeft en het kapitalisme omarmt.

Maar het eenpartijstelsel in Afrikaanse landen is niet ontstaan onder invloed van het Oosteuropese communisme. Na de koloniale periode met zijn militaire bestuur, zocht Afrika het antwoord op het Europese kolonialisme met zijn autoritaire structuur. De traditionele Afrikaanse samenlevingen werden misvormd door de economische en bureaucratische invloed van het Europese kolonialisme. En waarom zou de invoering van de markteconomie voor de Afrikaanse landen een garantie zijn voor economische groei en welvaart? De meeste pure markteconomieën zijn immers mislukkingen?

'Wij' zijn superieur

Maar de rijke landen houden vol dat zij weten wat Afrika nodig heeft. En daarom blijven wij in het Westen praten over 'ontwikkelingshulp'. Want 'wij' denken dat we oprecht bezig zijn om Afrika te helpen met zijn ontwikkeling. En daar zit toch niet in van: Afrika kan niets op eigen kracht. Afrika moet worden zoals wij. 'Wij' zijn superieur en 'zij' kunnen van 'ons' leren. Het Westen heeft nooit last gehad van bescheidenheid. Het Westen leidt eerder aan zelfoverschatting en zelfverheerlijking. Volgens het Westen is onze samenleving met zijn opvatting over democratie en economie de objectieve maatstaf waar de arme landen zich aan kunnen spiegelen.

De werkelijkheid is anders:

Afrika's armoede hangt samen met de Westerse welvaart;

Afrika is afhankelijk van de macht van het Westen;

Afrika wordt nog steeds uitgebuit door de Westerse economie;

Afrika krijgt geen echte 'ontwikkelingshulp', maar 'doekjes-voor-het-bloeden'; Afrika heeft weinig aan 'ontwikkelingssamenwerking', want hoe kan de arme bedelaar samenwerken met de rijke die hem af en toe wat toestopt?

Afrika heeft behoefte aan 'schadeloosstelling', voor wat uit het continent geroofd is en wat er in feite nóg steeds aan ontnomen wordt tegen te lage prijzen. Afrika heeft behoefte aan meer begrip van de kant van het Westen. Een dergelijk beter begrip kan pas ontstaan door bijstelling van het arrogante Westerse zelfbeeld.

Misschien dat wij dan ook kunnen gaan inzien dat 'wij' van 'hen' kunnen leren. Maar daarvoor moeten eerst de ogen worden geopend, om Afrika beter te kunnen leren 'zien'.

Karel Roskam

'Jacobs Ladder'

Herinneringen aan Vietnam in weer een andere vorm

Een paar maanden geleden schreef ik, bij de bespreking van Norman Jewisons 'In Country' al, dat elke zichzelf respecterende regisseur op een dag zijn eigen Vietnam-film maakt. Adrian Lyne, de man die met erotisch geladen films als 'Flashdance', '9½ weeks' en vooral 'Fatal Attraction' enorm veel aandacht kreeg, liet zich inspireren door het script van Bruce Joel Rubin voor 'Jacobs Ladder'. Nu er alweer een nieuwe oorlog dreigt (ik schrijf dit op de laatste dag van 1990), komt een film waarin die vorige Amerikaanse ramp nog levendig doorklinkt, extra schril over.

Laat ik voorop stellen dat 'Jacobs Ladder' een heleboel mankementen vertoont. Maar toch is de produktie interessant genoeg om er aandacht aan te besteden, al was het alleen maar door de knappe hoofdrol die Tim Robbins erin speelt. Robbins zag zijn kans schoon om met deze rol af te komen van het enigszins onnozele image, dat hij had opgebouwd in films als 'Bull Durham', 'Erik the Viking' en 'Cadillac man'. En die kans heeft hij ten volle benut.

Jacob Singer is een jonge Vietnam-veteraan. Hij heeft een wat onbenullig baantje bij de PTT, hoewel hij een universitaire studie heeft afgerond. Hij woont samen met een niet bijster intelligente en weinig tactvolle vrouw. Ze gedraagt zich als een dwingeland en

heeft weinig begrip voor het feit dat haar vriend worstelt met zijn scheiding en met het feit dat zijn oudste zontje, nog voor hij zelf naar Vietnam vertrok, is verongelukt. Ze gooit zelfs een keer een pak foto's in het vuur, denkend dat ze hem daarmee van zijn nachtmerries afhelpt.

Jacob wordt achtervolgd door beangstigende waandenkbeelden. Hij is onder behandeling bij een chiropraktiker vanwege rugklachten. De man fungeert tegelijkertijd als een soort psychiater voor zijn patiënt, die niet begrijpt waarom hij voortdurend wordt gekweld door beelden uit Vietnam, die veel verder gaan dan de normale gruwelen waar elke soldaat mee moet leren leven. Langzaam maar zeker begint Jacob te

vermoeden dat er meer met hem aan de hand is. Wanneer blijkt dat een aantal leden van het bataljon waarmee hij in Vietnam heeft gevochten, er precies zo aan toe is als hij, belegt hij een vergadering, waarbij de mannen tot de ontdekking komen dat ze door de legerleiding zijn gebruikt als proefkonijnen om een bepaald chemisch middel te testen. Het middel was bedoeld om soldaten agressief te maken in de strijd tegen de vijand, maar het peloton reageerde veel te snel en te direct en begon elkaar uit te moorden. Denk niet dat ik hiermee de plot van de film kado doe, want er volgt nog een tweede ontknoping. Deze is weliswaar heel verrassend, maar vormt tegelijk de zwakte van de film, doordat hij zeer gekunsteld en geforceerd aandoet.

De vorm waarin 'Jacobs Ladder' gegoten is, doet zeer prestigieus aan. De regisseur heeft samen met zijn cameraman duidelijk zijn best gedaan om de hallucinaties van zijn hoofdpersoon zo pakkend mogelijk in beeld te brengen en dat lukt heel aardig. Maar toch had ik voortdurend het gevoel dat het verhaal juist met een kleinschaliger, wat menselijker aanpak, beter uit de verf zou zijn gekomen. De manier waarop Tim Robbins de diep ongelukkige, kwetsbare Jacob Singer speelt, strookt in feite niet met de vele special effects en de wat bombastische lokaties waar Lyne het verhaal situeert. De film kostte veertig miljoen dollar en 't is wel een beetje wrang om te bedenken dat hij waarschijnlijk veel sterker zou zijn geweest, wanneer hij voor een kwart van dat bedrag was gemaakt...

Leo van Opzeeland

Tim Robbins (in bad) in 'Jacobs Ladder'

film in 't kort

The temptation of success

Christopher Guest kent het wereldje in Hollywood goed. Hij is zelf scenario-schrijver en acteur, en ook nog eens getrouwd met actrice Jamie Lee Curtis, die weer de dochter van een acteur en een actrice is. Geen wonder dus dat zijn regie-debuut, over een jonge pas afgestudeerde cineast die stukloopt op het opportunisme en het egoïsme dat hij bij zijn eerste schreden in de droomfabriek tegenkomt, heel authentiek aandoet. Nadat de student als beste van zijn jaar zijn diploma van de film-academie in ontvangst heeft genomen, wordt hij onmiddellijk bestormd door producenten die graag met hem willen werken. Hij heeft het idee voor zijn eerste film al kant en klaar in zijn hoofd. Maar dan begint het gemarchandeer: iedereen wil iets over zijn geesteskind te zeggen hebben, en de jongen is niet opgewassen tegen de morele druk die dat allemaal meebrengt. Hij moet eerst zijn vriendin, zijn beste vriend, zijn ideeën en bijna ook zijn principes kwijtraken, voordat hij beseft dat hij verkeerd bezig is.

Martin Short (l) en Kevin Bacon in 'The temptation of succes'

De jeugdige cineast staat natuurlijk model voor alle jonge, ambitieuze jongens en meisjes die hun geluk in de maatschappij gaan beproeven, en die ontdekken dat er meer dan een goede cijferlijst en een paar aardige ideeën nodig zijn om je op weg naar de top staande te houden. Guest maakte een venijnige en tegelijk heel geestige film, met een geanimeerde hoofdrol van Kevin Bacon.

The Freshman

Ook Matthew Broderick speelt een oner-

Matthew Broderick (l) en Marlon Brando in 'The Freshman'

varen knulletje dat door schade en schande wijs wordt, en wel in de onalledaagse komedie 'The Freshman'. Hij is nog geen uur in New York, of hij wordt al van al zijn bezittingen beroofd. Wanneer hij de dief later 'toevallig' terugziet en hem ter verantwoording roept, biedt de man aan om hem uit de puree te helpen. Hij weet wel een aardig baantje voor hem. Hij blijkt de neef van een godfather-achtige onderwereldfiguur, en voordat de student weet wat hem overkomt, zit hij tot over zijn oren in een milieu waar hij het bestaan niet van vermoedde. Op een heel verrassende manier is in het verhaal ook nog een pleidooi voor het beschermen van bedreigde diersoorten verwerkt. De grote grap is, dat Marlon Brando de rol van de mafia-baas speelt en dat in de film voortdurend wordt gesuggereerd dat de acteur Brando zijn creatie van Don Carleone op hem heeft geïnspireerd. Aanvankelijk heeft Francis Coppola geprobeerd om deze details te verhinderen, omdat hij bang was dat dat zijn gangsterepos schade zou doen, maar dat lijkt me een tikje overdreven. Brando heeft duidelijk met plezier aan zijn rol gewerkt en al heeft hij na afloop van de opnamen nogal onvriendelijke dingen gezegd over de produktie, het resultaat is een heel verrassende film met een vertederende hoofdrol van Broderick.

Miller's Crossing

Gabriel Byrne in 'Miller's Crossing'

De broers Joel en Ethan Coen hebben met hun twee vorige films, 'Blood Simple' en 'Raising Arizona' hun naam voorgoed gevestigd. Al viel hun derde

produkt, 'Miller's Crossing', me wat tegen door de trage verhaallijn en de veel te gecompliceerde intrigue, toch wordt opnieuw duidelijk dat de nog jonge filmmakers weten hoe ze sfeer op het doek moeten krijgen.

Albert Finney en Gabriel Byrne (de één een Brit, de ander een Ier) spelen twee gangsters, die ten tijde van de drooglegging van Amerika een strijd om de macht en om dezelfde vrouw voeren. Let vooral ook op de vele knappe bijrolletjes en op de sublieme aankleding van de film.

Havana

Sydney Pollack, langzamerhand een eminence grise in Hollywood, koos het roerige Cuba aan de vooravond van Batista's val als decor voor zijn nieuwe film 'Havana'. Daarin speelt zijn vriend Robert Redford, voor de zevende keer onder zijn regie, de hoofdrol als een beroepsgokker, die ongewild bij de politieke omwenteling betrokken raakt, doordat hij zijn hart verliest aan de vrouw van een vooraanstaande revolutionair. De romance tussen Redford en

Robert Redford in 'Havana'

de Zweedse Lena Olin doet wat geforceerd aan. En het slot van de film is uitgesproken mello, maar dat neemt niet weg dat 'Havana' als tijdsbeeld heel geslaagd is te noemen. En Redford, zichtbaar 53 jaar oud, is nog altijd in staat om een film te dragen, zelfs als hij een type moet spelen dat erg ver van hem afstaat, zoals in deze film. Opnamen werden gemaakt in Santo Domingo.

L.v.O.

Op het slagveld is de

waarheid het eerste slachtoffer

Dominee vermoord

Het is ontzettend koud wanneer ik vanuit Amsterdam op het vliegveld van Parijs aan kom. In de bus, op weg naar het centrum, probeer ik mijn verwarde gedachten en gevoelens op een rijtje te zetten. Dat is moeilijk. Je te verhouden tot een verlies. Ik wist al maanden dat het niet goed zat, hij was spoorloos verdwenen.

Een Parijse homo-dominee, die al meer dan tien jaar, verketterd door kerk en staat, zich het lot van de seksuele minderheden had aangetrokken en alles deed wat hij kon om een bonte verzameling van hulpvragers en misdeelden te helpen en te ondersteunen, was vermoord.

Joseph Doucé was mijn vriend én collega.

Hij had niet zoveel op met humanisten en ik heb niet zoveel op met christenen, maar ondanks onze fundamentele ver-

schillen in inzicht op levensbeschouwelijk terrein, konden we toch jarenlang vrienden zijn, zonder dat onze wegen zich scheidden vanwege het verschil in standpunten. Hij was dan ook niet zó maar een vriend als andere vrienden, hij was voor mij een voorbeeld. Hij leefde vanuit een diep besef van rechtvaardigheid en medeverantwoordelijkheid voor hen die in onze samenleving geminacht worden, en hij ging de consequenties daarvan niet uit de weg.

In de dienst ter nagedachtenis hoor ik pater Van Kilsdonk spreken. Een oude, slechtiende man die, bijna overmand door emoties, sprak over de creatieve vondsten van de Schepper: dat relaties tussen mannen en vrouwen, mannen en mannen, vrouwen en vrouwen allemaal vondsten van de Schepper zijn. En toen realiseerde ik mij, dat ook al zijn levensbeschouwelijke vertrekpunten verschillend, er altijd een basis is voor humanisten en christenen om met elkaar op weg te gaan, te zijn en te blijven gaan: het mens-zijn.

Een groot aantal christenen én humanisten zullen het om uiteenlopende redenen niet met mij eens zijn, of niet begrijpen waar ik het over heb: alweer zo'n humanist als dominee! Voor velen voldoende reden om het gesprek met elkaar maar niet eens aan te gaan: de vooroordelen zijn te groot om zo maar op te heffen en de winst van het vooroordeel, jezelf niet bloot hoeven geven, is

groot: het is veilig.

En zo kan het dan voorkomen dat humanisten, die het gesprek met christenen wel aangaan, of die zich ook wel binnen kerken of christelijke bewegingen bewegen, vanuit hun humanistische visie, door andere humanisten uitgeraand worden. En zo komt het ook voor dat christenen, die zich actief met het humanisme inlaten, de kerk worden uitgegooid. Zo worden mensen de woestijn ingejaagd.

De werkelijke ontmoeting tussen christenen en humanisten kan alleen maar plaats vinden, wanneer men bereid is de barrière van verschil in inzicht op te ruimen en plaats te maken voor een gezamenlijk streven naar een leven waarin we elkaar zoveel mogelijk de ruimte geven die we nodig hebben, om te ademen, te leven, lief te hebben, volgens eigen inzichten. Het lijkt wel of het een onmogelijke vraag is: mijn dierbare vriend vroeg om die ruimte en werd er om vermoord. Dat is wat er gebeurt wanneer je de dingen die niet gezegd mogen worden, bij hun naam noemt. Aan het eind van de dienst ter nagedachtenis werd gezongen: 'We shall overcome, we walk hand in hand, we shall live in peace.'

Ik begrijp dat nu en word stil.

Freek Pol

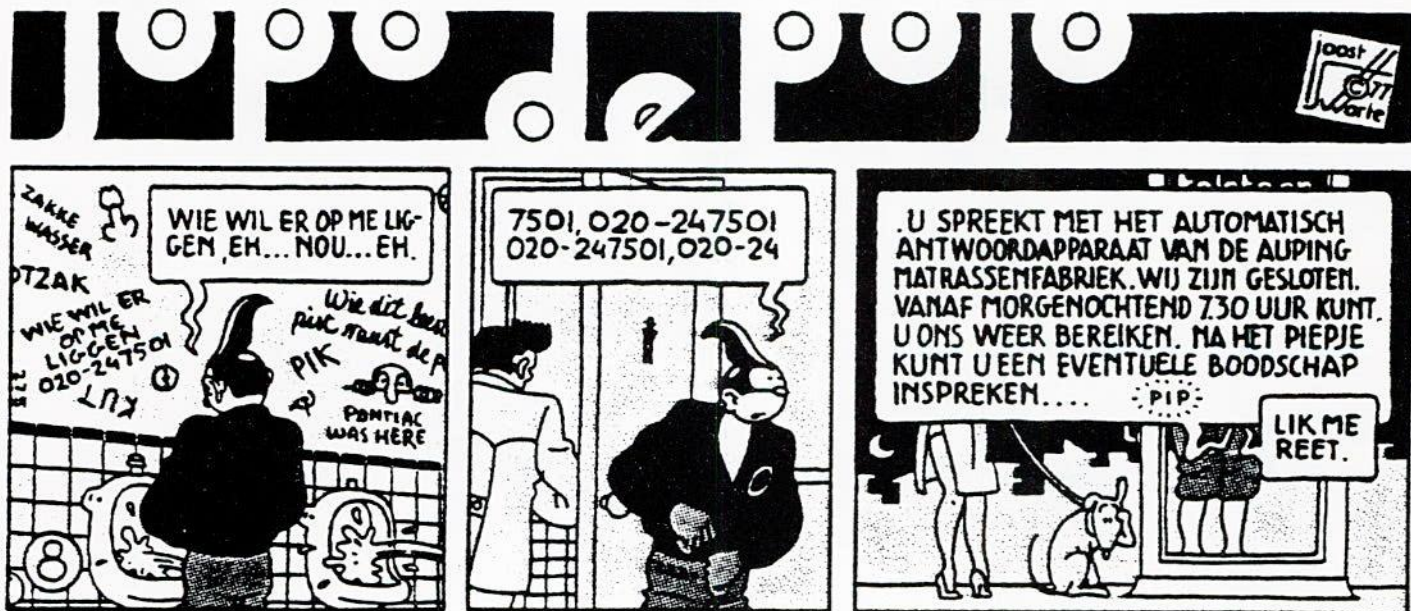
De wonderlijke wereld van Joost Swarte

Het karakteristieke werk van de tekenaar Joost Swarte beweegt zich in het grensgebied tussen strips en beeldende kunst. Voor het één is net zoveel te zeggen als voor het andere. Naast strips maakt deze veelzijdige kunstenaar o.a. illustraties, boekomslagen, platenhoezen en affiches. Ook ontwierp hij (in 1984) een serie postzegels, waarvan er één werd uitgeroepen tot de mooiste zegel van het jaar. Lange tijd was Swarte's werk bekender in het buitenland dan in Nederland. Uitgaven van zijn werk verschenen soms jaren eerder in bijv. Frankrijk dan in eigen land. De laatste tijd is daar gelukkig enige verandering in gekomen. Nieuwe uitgaven verschenen (of staan op stapel) en zijn werk was te bezichtigen op tentoonstellingen. Grote bekendheid verwierf Swarte met zijn uit het leven getekende tips 'Niet zo, maar zo!' (inmiddels vier delen).

Eindelijk, na jaren aangekondigd te zijn, verscheen eind vorig jaar

de bundel 'Cultuur en Techniek': een bundeling strips met de bekendste stripfiguren van Swarte 'Jopo de Pojo' en 'Anton Makassar' in de hoofdrol. Beiden zijn figuren die hun fantastische ideeën en invallen trachten te realiseren, maar regelmatig door de werkelijkheid als het ware tot de orde worden geroepen. Hij plaatst zijn 'helden' heel vaak in een wereld (interieurs, straatbeeld) die doet denken aan de jaren twintig en dertig (De Stijl, Bauhaus en de Nieuwe Zakelijkheid) maar toch ook heel futuristisch oogt. Of Joost Swarte nu moet worden beschouwd als een striptekenaar of een beeldend kunstenaar zal de liefhebber van zijn werk (en Swarte zelf ook) een zorg zijn. Zij kopen zonder aarzeling ieder album van deze begenadigde tekenaar. Voor hen die onbekend zijn met zijn werk is 'Cultuur en Techniek' een aan te bevelen kennismaking.

Joost Swarte: Cultuur en Techniek. De Harmonie, Amsterdam 1990. 47 blz. geb. f 29,90. (WH)

Dienstplicht versus beroepsplicht

De commissie Mommersteeg rapporteerde in de zeventiger jaren al over de status van het dien-plicht systeem. Het moest meer de kant op van een vrijwilligersleger. In ieder geval moest er toen al rekening worden gehouden met de voortdurende wens uit de samenleving om de dienstplicht te verkorten. Alleen de Defensienota 1974 sprak nog van recente internationale ontwikkelingen die dit tegenhielden. Een verkorting van de dienstplicht is alles wat er uit kwam in de loop der jaren. De roep om een vrijwilligersleger verstomde, maar bleef smeulen. De Defensienota 1984 wees een vrijwilligersleger geheel af, met het argument dat het leger zoveel mogelijk geïntegreerd diende te zijn in de samenleving waaruit zij ontsproot.

Dat de krijgsmacht een geïntegreerd onderdeel van de maatschappij moet zijn is nog steeds het belangrijkste argument van de voorstanders van de dienstplicht. Het leger heeft tot taak de Nederlandse samenleving met haar normen en waarden te verdedigen. Daarom dient de samenstelling van haar personeel zoveel mogelijk een afspiegeling te zijn van die samenleving. Het zijn mooie woorden, deze argumenten. Ze worden ondersteund door flitsende TV-beelden 'Zorg dat je er bij komt'. De praktijk laat echter wat anders zien. In 1990 zijn er 50% meer dienstweigerers (alleen al een verdubbeling van het aantal jonge man-

nen dat een beroep doet op de Wet Gewetensbezwaarden). De toename van het aantal dienstplichtigen dat uitstel of vrijstelling vraagt laat eveneens een radicale stijging zien van liefst 28%. In 1989 werd in 57.499 gevallen uitstel verleend en dat was al 16.059 hoger dan in 1988. Naast de demografische ontwikkeling die voor een daling van de op te roepen jonge mannen zorgt, is het in het licht van de internationale ontspanning voor Defensiepolitieke verantwoordelijkheden een probleem aan het worden. De maatschappelijke geïntegreerdheid zorgt ervoor dat iedere twee maanden zes á zevenduizend nieuwe militairen het systeem binnentreden.

Dat wordt in de negentiger jaren aanmerkelijk minder. Hoe moet je dat aanpakken?

Dienstplichtig-beroeps

De vermaatschappelijking van de krijgsmacht is de grootste drijfveer van de voorstanders van de dienstplicht. Na zoveel jaren dienstplicht zou je wel mogen verwachten dat de krijgsmacht gelijk of bijna gelijk zou zijn aan die maatschappij. Dat laat echter nog veel te wensen over. De volledige vrijheid van meningsuiting, het feit dat een commandant het advies van een arts naast zich neer kan leggen zijn maar enkele zaken die nog gelden binnen 'Het Maatschap Krijgsmacht'. Daarnaast krijg je de indruk dat de voorstanders van de dienstplicht de mening zijn toegedaan dat de 'beroeps' niet in de maatschappij zouden staan. Er wordt blijkbaar nog steeds gedacht dat de beroeps in de kazerne woont en leeft. Dat zij geen binding hebben met die maatschappij, maar alleen met de krijgsmacht, met zijn eigen regels en wetten. Zij zouden staan in een eigen geïsoleerd opererende samenleving. Niets is echter minder waar. Ook zij zijn verweven met die maatschappij, lid van politieke partijen, verenigingen, Amnesty International, Greenpeace. Zitten in gemeenteraden, huurdersverenigingen, schoolbesturen en sportverenigingen. En het grootste deel van de militairen is georganiseerd in een vakbond. We kunnen dit argument dus gevoeglijk naast ons neerleggen als zijnde niet van toepassing.

Geld

Eerlijk zouden we pas zijn als we het argument 'geld' gebruikten. Het is lekker goedkoop, dienstplichtigen. Dit wordt, op grond van flutargumenten, nog eens benadrukt door ex-staatssecretaris Van Houwelingen. 'Rigide juridische' argumenten, gebaseerd op de dienstplicht. Deze wet maakt het naar zijn mening onmogelijk om de rechtspositie van de dienstplichtigen in overeenstemming te brengen met de rechtspositie van militaire ambtenaren. Maar we hebben in Nederland al zoveel wetswijzigingen doorgevoerd. Het handhaven van de dienstplichtwet houdt in dat de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens nog steeds niet volledig kan worden uitgevoerd: *Dienstplicht is dwangarbeid!* (Prof. N. Roos, Open Forum 11-4-1988.)

Dat ook in 1986 een kamerbrede vertegenwoordiging van parlementariërs nog eens onderstreepte, dat een 'beroepsleger niet past in de Nederlandse samenleving' wijst gewoon naar het feit dat de overheid dat 'beroepsleger' niet kan of wil betalen. Liever een goedkoop 'kader-militieleger'. Als dat erkend wordt, dan erkennen we ook dat een beroepssoldaat meer verdient/ontvangt dan een dienstplichtig soldaat, voor hetzelfde werk! Deze erkenning geeft

'De gevolgen van de ontspanning voor de krijgsmacht zijn groot. Tot in elke voeg van de organisatie zullen die veranderingen voelbaar zijn'

A.L. ter Beek,
minister van Defensie

dus aan dat het om geld gaat. Een vrijwilligersleger krijg je niet met dienstplichtige betalingen. Er moet dus geld bij. Het niet hebben van geld mag de overheid niet weerhouden van het aangaan van de discussie.

In de jaren zeventig bestond er geen voldoende waarborg dat er voor een vrijwilligersleger genoeg personeel kon worden geworven. Maar in de negentiger jaren met de komende inkrimpingen ligt die kans er wel. Sterker nog, Defensie moet gezien de demografische ontwikkelingen die kant toch op. In de jaren zeventig had de overheid niet genoeg geld voor een vrijwilligersleger, maar zij ontkomt er niet aan haar beleid om te buigen.

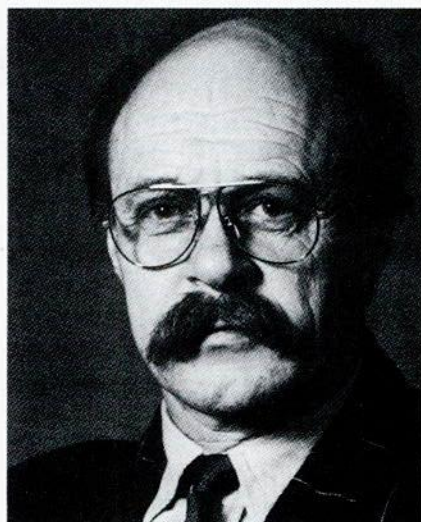
Nieuw soort soldaat

De mening van de krijgsmacht over de maatschappij is niet van minder belang dan de mening van de maatschappij over de krijgsmacht. Een moderne krijgsmacht, kleiner, flexibeler en goed voor zijn taak opgeleid en uitgerust, wijst al op het niet kunnen gebruiken van dienstplichtigen met een dienstduur van 10 à 12 maanden. Een krijgsmacht die onder bevel van de VN, WEU of de NAVO waar ook ter wereld de westerse belangen moet veiligstellen of verdedigen, vraagt een bijzonder soort militair. Een militair die bereid is deze westerse belangen waar ook ter wereld te verdedigen. Die bereid is zijn leven te geven voor de belangen van enkelen. Daar kun je geen dienstplichtigen voor inzetten. Ook niet na toestemming van het parlement. Dan komt de maatschappij

in verzet tegen het verliezen van haar zonen.

Daar kun je bij uitstek een vrijwilligersleger voor gebruiken. Mensen die daar goed voor betaald moeten worden, die goed zijn opgeleid, en de middelen hebben die taak te doen. Daar ligt het probleem. Ze moeten goed betaald worden. Dat probleem is natuurlijk niet zo groot als er wordt voorgedaan. Minister Ter Beek heeft al laten doorschemeren dat, indien de ontspanning doorgaat, er in het midden van de negentiger jaren 50% gereduceerd zou kunnen worden. Denk daarbij dat de moderne mens niet meer in dienst staat van zijn vaderland, maar het land is dienstbaar geworden aan de ontplooiing van het individu.

'Los van alles wat er misschien wettelijk mogelijk is, kun je dienstplichtigen eigenlijk niet zomaar ergens heen sturen'

J.W.H. Golsteijn,
voorzitter van de Vereniging voor
Belangenbehartiging Militairen (VBM)

Geef dan dat kleine vrijwilligersleger de gelegenheid zich te ontplooiën. Neem personeel aan met kortdurende contracten van 3 of 6 jaar en betaal ze naar waarde van de westerse belangen. D66 senator Mevr. M.L. Tiesinga zei het al in 1988: 'Het zou mij niet verbazen als we ons binnen enkele jaren moeten buigen over een sociaal plan voor het afstoten van onderdelen (personeel) van de krijgsmacht.'

Beter betalen

Natuurlijk zullen de voorstanders van de dienstplicht de geijkte argumentatie weer ter tafel brengen. Zoals in de VS en Engeland waar de strafrechtelijk veroordeelden hun gevangenisstraf kunnen afkopen door vrijwillig dienst te nemen. Of het argument dat alleen de kansarmen in dienst komen, de kansrijken worden geen vrijwilligers. Niet als er goed betaald wordt voor dat wat ze doen. En er dient voor gezorgd te worden dat na het voldoen van hun contract ze niet met onbruikbare diploma's in de burgermaatschappij terugkomen. Het argument dat de voorstanders van verlenging van de dienstplicht aandroept past hier mooi. De dienstplicht moest verlengd worden wegens de hogere eisen die de omgang met technologisch geavanceerd materieel aan de dienstplichtigen stelde. Dat kon niet in 14 maanden. Wel wat vreemd tegen het argument dat 80% van de te vervullen functies geen scholing vereist? 'Je hebt jongens nodig die een voertuig kunnen besturen, kunnen sjouwen met munitiekisten, lopen door de hei' (legerpredi-

'Een vraag is of je dienstplichtigen kunt verplichten om hun leven waar dan ook ter wereld op het spel te zetten'

B. Snoep,
voorzitter van de Algemene Federatie
van Militair Personeel (AFMP)

kant J.J. Tichelaar, Ref. Dagblad 4-8-1988). Daarom vragen goedopgeleiden-vrijstelling aan, het niveau dat je voor deze functies nodig hebt is lager dan wat de maatschappij kan leveren. Vooral mensen uit de sociaal kwetsbare groepen zullen dan als vrijwilliger in dienst treden. Dat kun je nu juist voor-

ject. Het regeringsbeleid legt immers de nadruk op de bestrijding van de jeugdwerkloosheid en is vooral gericht op de kansarme groepen. Defensie kan dus een prachtige bijdrage leveren aan het terugdringen van de jeugdwerkloosheid door de kansarmen voor de militaire dienst op te roepen. Beter nog zal

'De omvang van de krijgsmacht kan in de komende jaren met dertig, veertig, op de lange duur zelfs vijftig procent afnemen'

Dr. R. de Wijk,
hoofd Afdeling Toekomst Visie
Defensiestaf, Ministerie van Defensie

'De dienstplicht treft nu alleen maar een fractie van de jongens, en niet de meisjes. Uit het oogpunt van emancipatie zou ze alle jongeren moeten treffen'

Prof. Dr. P.B. Boersma,
hoogleraar Openbare Financien in de
faculteit Bestuurskunde van de
Universiteit Twente

komen door de eisen aan te passen en beter te betalen.

Werkgelegenheid

Het zal wel op 'dienstplicht blijft' uitdraaien. De overheid ziet de krijgsmacht als een werkgelegenheidsob-

ject. Het worden als de regering er een dienstplicht voor iedereen van maakt! Dan kunnen ze ingezet worden bij al de maatschappelijke organisaties en verzorgende instellingen, waar nu door 'geldgebrek' zoveel werk blijft liggen.

Hoe kun je dat ooit goedkoper oplossen?

Hard laten werken tegen een absoluut minimum inkomen!

Deze oplossing heeft niets te maken met het uitgangspunt van de krijgsmacht. De taak, de Nederlandse samenleving met haar normen en waarden te verdedigen, wordt omgewerkt in 'De Nederlandse samenleving goedkoop te helpen in het blijven bestaan ten koste van de vele werklozen.' Op zich wel mooi, maar niet juist zonder een aanpassing: 'Jongeren dienen niet vrijwillig en dus moet de overheid zorgen voor een rechtvaardige rechtspositie, die voor betrokkenen door opleiding en leerprocessen ook nog tot iets extra's moet leiden!'

Discussie nodig

Ex-dienstplichtigen beschouwen hun dienstdtijd als verloren tijd. Onzinnig werk, gezochte karweitjes, intimidaties, grof taalgebruik, het chronisch gebrek aan privacy en gebrek aan motivatie doen velen snakken naar het eind van hun dien-tijd. Weer anderen hebben deze subcultuur tot een persoonlijke levenshouding aangenomen en zijn dan het beschamende visitekaartje van een dienstplicht in het Nederlandse leger.

Zij die zich hebben geconformeerd aan het groepsge-drag lijken na het afzwaai-en onbeschadigd in de maatschappij terug te keren. Zij hebben echter een geweten, waarop zich een nieuwe laag eelt heeft gevormd.

De dienstplicht zal veranderen. Niet alleen de volwassenen in wording, maar ook de overheid draagt hier verantwoordelijkheid voor. Daarom is een discussie over maatschappij en krijgsmacht van groot belang.

Pieter de Jager

(De illustraties bij dit artikel zijn - verkleinde - pagina's uit het jaarboekje 1990 van de dienst HGV 'Einde dienstplicht?')

Bezetten van... motorrijden

'Voor mij is motorrijden hetzelfde als vlakland skiën'

Motorrijden is een uitstekende vrijetijdsbesteding. Dat klinkt als een holle kreet uit een reclamefolder. Toch komt het overeen met de werkelijkheid van alledag. Steeds meer mensen willen gaan motorrijden of besluiten hun oude hobby weer op te pakken. Het Centraal Bureau Rijvaardigheidsbewijzen kan de aanvraag nauwelijks verwerken, zoveel mensen (waaronder opvallend veel vrouwen) willen het motorrijbewijs halen. Op dit moment rijden er in Nederland zo'n 150.000 mensen op een motor. Eén van hen is kap. R.A.E. (Rob) van der Boor, compagniecommandant van de A-cie van het 45ste Painbat te Steenwijk. Met hem sprak EGO-redacteur Wim Heij over zijn liefde voor de motorfiets.

Hoe lang rijd je al op een motor?
Vanaf 1984.

Heb je daarvoor soms eerst auto gereden?

Nee. Ik heb niet eens een autorijbewijs. De eerste jaren, na mijn achttiende, reed ik uitsluitend op een fiets. Vrienden van mij zijn, tijdens de middelbare schoolperiode reeds gaan motorrijden, ingegeven door belangstelling voor de techniek. Je kent dat wel, een oud ding kopen, opknappen en erop gaan rijden. Voor mij waren ze gek. Dat riep ik ook altijd: als het regent ben je de pineut en 's winters kun je ook niet rijden. Dat heb ik een aantal jaren volge-

houden, totdat ik mij in '84 heb laten overhalen. Op zich trok een motor mij altijd wel, maar de afhankelijkheid van weersfactoren weerhield mij steeds van zo'n stap.

Jij komt niet uit een milieu waar al generaties lang op motoren werd gereden?

Nee, in het geheel niet. Het is uitsluitend gekomen door vrienden.

Wat is er nu zo ontzettend leuk aan motorrijden?

(lacht) Het bochtwerk. Zo hard en zo schuin mogelijk door de bochten gaan, iets wat je met name tijdens vakanties

kunt bedrijven. Het is misschien wat moeilijk voor te stellen, maar wanneer je een haarspeldbocht hebt en je hangt er walgelijk schuin in, eventueel met een voetsteun aan de grond, met je hoofd helemaal scheef om het zicht op de weg te houden, dan geeft mij dat een verschrikkelijke kick.

Wanneer je mij dat zo vertelt, dan denk ik: wat is dat voor een zeldzame vorm van waaghalzerij. Is dat een verkeerd beeld?

'Vroeger riep ik altijd: Als het regent ben je de pineut'

Laat ik het anders formuleren. Hoe vaak ben je al gevallen?

Hooguit een keer of vier, vijf, waarvan slechts één keer een beetje hard. Ik had toen, ik reed nog maar kort motor, een gangetje van zo'n zestig km per uur. In alle andere gevallen had ik de zaak volledig in de hand. Je komt soms, onverwacht, in een spannende situatie, waardoor je tegelijk maximaal moet remmen en sturen. In een aantal van die gevallen ging ik, op het moment dat ik zo goed als stilstond, toch nog onderuit doordat de wielen weggleden. Meestal door grind. Dat overkomt je in die situaties met een motor maar zo, want je hebt maar twee wielen. Doordat het met zo'n lage snelheid gebeurde, heb ik er zelf nooit iets aan overgehouden. Het valt dus nog wel mee.

Terugkomend op de vraag: waaghalzerij of niet?

Zoals wij op vakanties rijden misschien wel. Eigenlijk zou je dan ook beter over sportvakanties kunnen spreken en niet over rekreatief motorrijden. Wanneer wij op vakantie gaan, dan is het de eerste twee, drie dagen alleen maar inrijden, totdat het gevoel er helemaal in zit. Daarna gaan we zoveel mogelijk uitgebreid kaartstudies, kopen desnoods ter plekke kaarten, en zoeken

Kap. R.A.E. (Rob) van der Boor

Foto's Wim Heij

We zoeken steeds de routes op met zoveel mogelijk haarspeldbochten

dan speciaal de routes op met zoveel mogelijk haarspeldbochten. Het bochten rijden is voor mij de kick van het motorrijden. Het lukt natuurlijk niet iedere dag, want je bent afhankelijk van een aantal factoren. Ik zelf bijv. rij alleen maar lekker als het goed weer is. Zeker, bij koud weer vind ik motorrijden ook nog wel leuk, maar je gaat toch wat minder ver.

En bij regenachtig weer?

Dan gaan die haarspeldbochten héél langzaam, je hebt maar twee wielen en het is maar zo onderuit. Dan rijden we even hard als een auto terwijl wij normaal beduidend harder gaan.

Toch zou bij een leek over kunnen komen dat het gekkenwerk is om zulke risico's te nemen.

Voor mezelf vind ik, dat ik volstrekt niet risikovol rijd. Er zitten wel risico's in, maar die liggen op een ander vlak, bijv. wat speelt er zich allemaal op de weg af, grind op de weg, tegenliggers, mensen die er voor zitten, enz. Nogmaals, niet in mijn manier van rijden.

Lange tijd waren het vooral mannen die op een motor reden. Enig idee waarom? Ik denk dat het min of meer historisch bepaald is. Het autorijden werd aanvankelijk ook uitsluitend beoefend door mannen en dat is met motorrijden niet anders gegaan. Misschien dat motorrijden lange tijd de image had van nog sportiever of, zoals je wilt, nog ruiger, waardoor het daar nog langer heeft geduurd alvorens vrouwen zich er echt mee gingen bemoeien.

De laatste tijd gaan wel steeds meer vrouwen motorrijden. Merk je dat ook op de weg?

Op de weg zie je daar niet zoveel van, want iedereen zit op een motor in een strak pak met een helm op, behalve de relaxte toerrijder op een Gold Wing. Tijdens vakanties merk ik de laatste jaren wel dat er beduidend meer vrouwen meerijden, al blijven er toch wel veel achterop zitten. Ongetwijfeld zullen er

steeds meer vrouwen zijn die denken 'ik zit maar steeds achterop, ik wil nu ook weleens zelf rijden', dat hoor ik ook nog wel eens.

Hoe zou dat komen, denk je?

Het gros van de vrouwelijke motorrijders komen 'van achterop' vandaan. Daarnaast zal ook de toenemende welvaart zeker van invloed zijn op het zelf gaan motorrijden van vrouwen.

Motorrijders zijn die lui die elkaar, en route, altijd allervriendelijkst gedag zeggen. Toch klagen, las ik onlangs, vrouwelijke motorrijders er vaak over dat ze zoveel agressie naar hun hoofd geslingerd krijgen van hun mannelijke collega's. Herken je dat?

Ik kan daar niet veel over zeggen, want ik ken betrekkelijk weinig vrouwelijke motorrijders. Van mijn kant zal dat ook niet zo snel gebeuren, ook niet in de

'Het bochten rijden is voor mij de kick van het motorrijden'

richting van mannen. Je kiest allemaal voor motorrijden, daar draait het toch om, dus waarom dan agressie tegen elkaar doen? Ik rij op een motor voor mijn plezier en dat wil ik graag zo houden.

Er is duidelijk sprake van een stijging van het aantal motorrijders. Heb je enig idee hoe dat komt?

Vind ik een lastige vraag waar ik alleen maar wat naar kan gissen. De toename van de welvaart wellicht... Misschien werkt ook stimulerend dat velen, bijv. op Kreta, wat rondgereden hebben op een scooter en denken zoiets ga ik hier ook doen...

Sportieve overwegingen?

Ik denk het. Het gevoel van vrijheid, het genieten dat men in het zuiden heeft opgedaan en dat men hier omzet in motorrijden. Misschien speelt ook mee dat wij de laatste jaren een aantal mooie zomers hebben gehad. In de Randstad

'De kick van het schaatsen is het rijden van een snelle bocht'

Bart Veldkamp

schijnt ook de overstap naar de motor te worden beïnvloed door de fileproblemen. Ik ken wel mensen die bewust de motor gehouden hebben om snel op het werk te kunnen komen.

De felgekleurde en gestroomlijnde race-machines bepaalden steeds het motorbeeld. Sinds kort evenwel brengen alle merken ook de zogenaamde 'naked bikes' op de markt. Dat zijn onopgesmukte motorfietsen waar ook weer iets van de krachtbron zelf te zien is. Wat vind je van die ontwikkeling?

Ik vind het prachtig, sterker nog, ik heb er een half jaar geleden zelf ook een gekocht. Voor mij waren de overwegingen dat die gestroomlijnde modellen zo in het plastic komen te zitten, zo sophisticated, dat je er als rijder zelf bijna niets meer aan kunt doen: elektronische ontstekingsystemen, zoveel kleppen per cilinder, enz. Dat geeft voor de minder geschoolde sleutelaar problemen. Normaal doe ik het onderhoud aan mijn motor zelf, maar bij die apparaten zou ik het niet meer kunnen. Doordat het allemaal zo in het plastic verpakt zit is het motorblok bijna ontoegankelijk geworden. Op praktische gronden heb ik dus voor zo'n naked bike gekozen, al moet ik er gelijk bij zeggen dat ik hem ook veel mooier vind. Doordat de krachtbron vrij ligt is het meer een motor geworden. Voor mij is dat veel belangrijker dan op zo'n spetterende motor de macho uit te hangen op de boulevard van de een of andere badplaats. Als je hem ziet staan dan zeg je 'daar ligt wat', terwijl die stroomlijn alleen maar een stuk plastic is.

Motorrijden en vreselijke ongelukken worden vaak in één adem genoemd. Is dat overdreven?

(aarzelt) Je hebt ongelukken en vreselijke ongelukken. Het wordt wel vaak van motorrijden gezegd... Het is waar dat je minder bescherming hebt... Een leren pak beschermt je wel tegen glijden, maar niet tegen een boom. In een auto heb je de beveiliging van gordels en een bestuursruimte waardoor de schade, bij een gelijke botsing, veel beperkter is. Ik denk dat daar de verschillen zitten. Het komt in ieder geval niet omdat motorrijders roekelozer rijden, ik denk zelfs dat eerder het tegendeel het geval is. Je bent kwetsbaarder, dus rijd je voorzichtiger en bewuster. Alleen wanneer er wat met je gebeurt zijn de risico's groter, dat is zo.

Nu we het over veiligheid hebben. Worden de motorfietsen ook steeds veiliger gemaakt?

De motor is zo veilig als de bestuurder die erop zit. Maar er wordt wel, net als in de auto-industrie, gewerkt aan antiblokkeersystemen. Er zijn op dit moment al wel anti-duiksystemen. Wan-

Foto Van der Boor

'Wanneer de krachtbron vrij ligt wordt het meer een motor'

neer je normaal in de remmen gaat duikt de motor voorover, want de maximale remkracht wordt voornamelijk door de voorrem bewerkstelligd. Wanneer dat gaat stilstaan komt de gehele massa op het voorwiel te staan en duik je naar beneden. Bij een noodstop kan dat spektakulaire gevolgen hebben, het achterwiel komt los, enz. Om dat te voorkomen hebben ze een anti-duikstelsel ontwikkeld. Dat zou dus veiliger moeten zijn, maar men schijnt er nog niet onverdeeld enthousiast over te zijn. Je verliest namelijk het gevoel voor de remkracht die je uitoefent. Ik moet er bij zeggen, dat ik er zelf geen ervaring mee heb.

Beginnen milieu-eisen ook bij de motorfabrikanten door te dringen?

In ieder geval worden in de VS en Duitsland, wat lawaaioverlast betreft, normen gesteld. Er zijn dus al uitlaten die het geluid heel erg dempen, hetgeen niet altijd past bij de motor. Je moet je een robuuste motor voorstellen die een piepgeluid voortbrengt. Maar aan lawaaioverlast wordt in ieder geval hard gewerkt. Ook zijn alle motoren geschikt voor loodvrije benzine.

'Of ik er ooit een auto naast zal nemen, weet ik niet'

Is motorrijden een luxe liefhebberij?

Wanneer je geen nieuwe motor rijdt vallen verzekering en wegenbelasting nog wel mee en benzine is benzine... Wanneer je hem niet all-risk hoeft te verzekeren, dus voor de lol een modelletje hebt staan, dan is motorrijden niet extreem duur. Rijd je naast een auto ook nog een motor, dan zou je wel kunnen spreken van luxe.

...daarom heb ik op praktische gronden voor een naked bike gekozen.

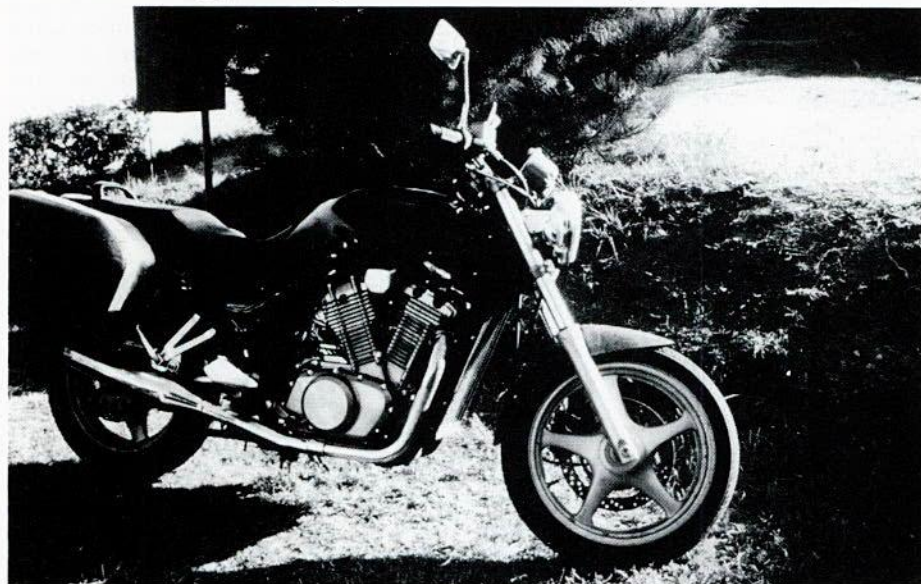
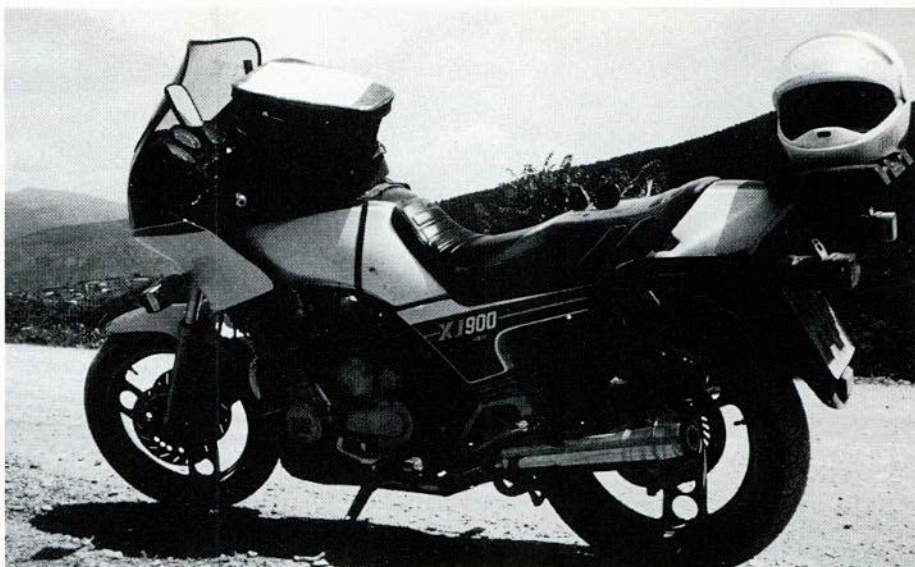

Foto Van der Boor

Door het plastic is het motorblok bijna ontoegankelijk geworden...

Jij blijft de motor trouw?

Ik ben bezig met autorijden, maar of ik er een auto naast zal nemen, op het moment dat ik een rijbewijs heb, vraag ik mij af. Vanwege de kosten, want ik blijf toch heel bewust voor de motor kiezen.

Ga je ook vaak naar motorraces?

Nee, ik ben er nog nooit geweest. Trekt mij ook in het geheel niet. Wanneer ik er een keer naar toe zou gaan, zou het voor de gezelligheid zijn er rondom heen, maar niet voor de races zelf.

Motorrijders zijn dus niet allemaal motorrace-liefhebbers?

Ik denk de meesten wel. Wat je daar naar toe ziet gaan zijn niet alleen de snelle jongens, maar ook de tourrijders. Het zijn niet alleen de races, maar ook het motoren kijken en met anderen wat praten over... motoren. Kijken is mij te passief. Wanneer ik het op de TV zie dan vind ik het wel aardig, maar om er nu een dag naar te gaan kijken, nee, dan rijd ik liever zelf.

Nog behoefte aan een laatste opmerking?

Je moet allereerst ervaring opdoen. Wanneer je begint is alles heel spannend en ook wel eng, de bochten kom je nauwelijks door. Maar wanneer je de motor in je macht hebt, wanneer je één bent met de motor, dan ga je grenzen verleggen. Dat kan dan ook, want het is veilig. Dat lijkt voor buitenstaanders onverschrokken, maar het is werkelijk heel veilig. Voor mij is de essentie van het motorrijden, daar zijn we ook mee begonnen, het bochtrijden... Dat is en blijft het einde...

Nu moet men niet denken, dat, omdat men pas na een aantal jaren rijden voldoende ervaring heeft opgedaan, er die eerste jaren niets te genieten zou zijn. Het tegendeel is waar. Ik vergelijk het altijd maar met skiën, daar ging ik de eerste keren alle kanten op behalve de goede, viel vijftig keer op een dag en na een week leek het, in vergelijking met cracks, nog nergens op. Maar toch heb

'De motor is zo veilig als de bestuurder die erop zit'

je voor jezelf het gevoel al aardige vorderingen te hebben gemaakt en dat is ook zo. Even verslavend als skiën is ook motorrijden.

Jij bent ook een verwoed skiër. Houd je soms ook niet van recht naar beneden gaan?

De eerste keer vond ik het leuk zonder vallen een afdaling te doen. Ski je wat langer, dan ga je wat meer het bochtenwerk opzoeken. Voor mij staat skiën gelijk aan maximaal bochten draaien.

Er zijn dus parallellen tussen de wijze waarop jij skiet en motorrijdt?

Ja, zonder meer. Ik noem zelf motorrijden altijd vlakland-skiën. Bij motorrijden heb je niet zo zeer hellingen, maar zijn de bochten een prima alternatief.

Bedankt voor dit gesprek.

Wim Heij

?

vragen staat vrij

Wie een beetje thuis is in kazerne-land, kent de favoriete onderwerpen van menig Jan Soldaat: meisjes, auto's of motor, op oefening, de sergeant, het eten.

Hoe komt eten nou in dat rijtje terecht?

Meisjes, auto's of motor, de sergeant, de oefening: dat is nog te volgen...

daarin kun je iets kwijt van: stoer-zijn, of meer in je mars hebben: in elk geval van, je onderscheiden van de grauwe massa.

Hoe zit dat nou met eten?

Vanuit welke motieven wordt daar zoveel over gepraat of gekankerd?

Om te laten horen dat je een eigen smaak hebt? Of om tegen anderen te kunnen zeggen, hoe goed het eten thuis wel is?

Heeft het ook te maken met het feit dat mensen pas bereid en in staat

zijn tot hogere zaken, nadat in de eerste levensbehoeften is voorzien? Erst kommt das Fressen, dann die Moral?

Of zit daar nog meer achter?

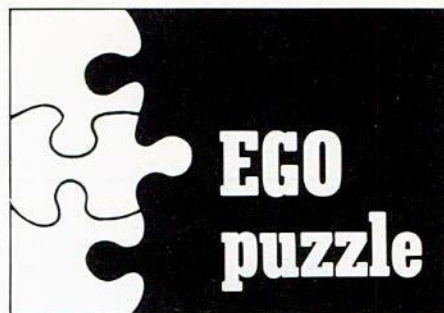
Behoeftte aan gezelligheid?

Verlangen naar... iets warmes, naar... samen aan tafel zitten, thuis, of elders, met mensen die je na staan?

Hoe komt eten in dat rijtje terecht?

Wat denk jij?

Steven

Visitekaartjes

De oplossing van de zandloper in het januarinummer luidt als volgt: 1-opvoeren; 2-proeven; 3-voeren; 4-roven; 5-oven; 6-ven; 7-en; 8-e; 9-re; 10-ren; 11-oren; 12-toren; 13-toeren; 14-onteren; 15-monteren.

Hieronder weer eens een viertal visitekaartjes, waarbij – door de letters van naam en woonplaats in een andere volgorde te zetten – het beroep van de betrokkenen kan worden gevonden.

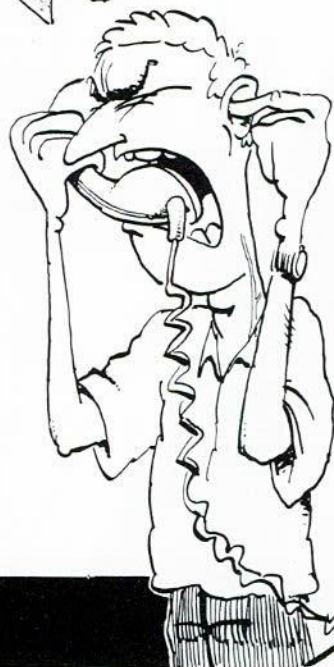
E. Wik
Lit

O. Olo
Zog

M. Pona
Erp

C. Efza
Hal

HÉ WAT?

Hinder vliegverkeer

**Luchtmacht opent gratis
06-nummer voor klachten**

Humor

De nieuwe satirische roman van het succesvolle schrijversduo Harrie Jekkers en Koos Meinderts heeft als titel *'De Zingende Zwanehal'*. Na hun stormachtige debuut met *'Tejo'* (16de druk) volgden vervolgens *'Uit de school geklapt'* en *'Kunst met peren'* en nu dan nummer vier. Het is het verhaal van een eenvoudige Haagse loodgieter, die de top van de showbusiness weet te bereiken. Die zingende zwanehal is Siem Eikenstein die waarschijnlijk nog steeds bij zijn moeder zou hebben gewoond, ware het niet dat hij, bij toeval, verliefd raakt op een meisje met een blauwe Suzuki.

De dame die bij deze auto hoort is Yvonne, een wijkverpleegkundige die met haar 23 jaar al meer ellende heeft gezien 'dan in alle Rondon Tienen en Vingers aan de Polsen bij elkaar'. Gelukkig voor haar en voor Siem beschikt ze 'over een incasseringsvermogen waar Alex Blanchard bij zou verbleken'.

Via een diarreë aan misverstanden en toevalligheden (zijn ongetrouwde moeder knoopt een relatie aan met de ex-reklame-man Frank, Yvonne ontvangt van een bejaarde een schrift met gedichten, enz.) belandt deze loodgieter in de showbusiness. Ondanks zijn successen blijft hij het loodgietersvak trouw, zodat het geen verbazing behoeft te wekken dat hij uiteindelijk met het hem in de schoot geworpen geld het bedrijf van zijn baas overneemt.

Dit boek zal ongetwijfeld zijn weg vinden naar een heel breed publiek.

Harrie Jekkers en Koos Meinderts: De Zingende Zwanehal. De Harmonie, Amsterdam 1990. 193 blz. f 19,90. (WH)

Detective

Met haar detective 'Dodelijke hartstocht' (1989) vestigde de

Amerikaanse schrijfster Orania Papazoglou nadrukkelijk de aandacht op zich. Vorig jaar verscheen als het ware een (geheel los te lezen) vervolg op dit boek, namelijk *'Moordende Liefde'*. Wederom met de opvallende, schrijvende verschijning (*'Ik ben een meter tachtig lang en weeg zevenenvijftig kilo. Mijn haar is erg dik en blond en reikt tot mijn middel.'*) Pay McKenna in de hoofdrol.

Haar nieuwste boek begint waar haar eerste eindigde: met het wijzen van het vonnis in 'haar' vorige zaak. Deze zaak heeft haar overigens geen windeieren gelegd. Ze heeft het twaalfkamerappartement van één van de vermoorden geërfd en er verschijnt een echt boek van haar hand over haar betrokkenheid bij de zaak. Door alle publiciteit is haar marktwaarde enorm gestegen. Ze aanvaardt, weinig enthousiast, een baan als redactrice van een nieuw tijdschrift, krijgt een bureau met een grote, intrigerende kast. Wanneer ze, op de eerste werkdag, deze kast open valt er een lijk bovenop haar: een met een schrijfmachine-lijnt gewurgde man. Een paar dagen later wordt er opnieuw een lijk gevonden. Op het moment dat een, in haar ogen onschuldige, verdachte wordt gearresteerd kan Pay het niet laten zich met de zaak te gaan bemoeien. Haar onderzoek brengt haar in een wereld vol chantage, heroïne en verduistering. Een even vlot geschreven als verrassende detective.

Orania Papazoglou: Moordende Liefde. Furie, Amsterdam 1990. 237 blz. f 24,50. (WH)

Ergernis en liefde

Overal in de wereld wonen mensen die boeken schrijven. Dat blijkt maar weer eens uit de roman *'Dit eet ik niet'* van de Réunionese schrijfster Axel Gauvin. Nooit gehoord van Réunion? Ik moest het ook opzoeken. Réunion is een eiland, zo groot als de provincie Groningen, dat zo'n 750 km ten oosten van Madagascarij ligt, in de Indische Oceaan (een Frans departement). Het eiland wordt bevolkt door o.a. blanken, Afrikanen, Chinezen, Indiërs en Tamils en een veelheid aan menggroepen.

De hoofdpersoon in *'Dit eet ik niet'* is de Tamil Subaya en de plaats, waar nagenoeg het hele boek zich afspeelt, is een schoolkantine. Wanneer de lessen zijn geëindigd vallen de kinderen uitgehongerd aan op het eten. Deze Subaya heeft aan twee dingen verschrikkelijk de pest. Dat is in de eerste plaats het feit, dat er één keer per week rundvlees op het menu staat dat hij als Hindu niet mag, maar soms gedwongen wordt te eten (*'Ik zal je rundvlees laten vreten! Met horens en al!'*). Ten tweede het (eet)gedrag van zijn medeleerlingen (*'Eerst een stortvloed van kabaal en vervolgens stopt, propt en vreet iedereen zich vol'*). Gelukkig is er ook nog iets waar Subaya zich aan vast kan klampen, dat is het meisje Lina met de vlammend rode haren en *'de enige die al borsten heeft'*. Alleen tijdens de maaltijden kan hij zijn grote liefde zien, vandaar dat er, ondanks alle ergernissen, toch ook voor hem tijdens het eten nog het een en ander te genieten blijft. Deze, in dagboekvorm en met veel humor geschreven, roman is één van de drie boeken die Gauvin op zijn naam heeft staan. Te hopen is dat snel de beide andere in vertaling zullen verschijnen, want deze man uit Réunion kan schrijven!

Axel Gauvin: Dit eet ik niet. Ambo, Baarn en Novib, Den Haag 1990. 152 blz. f 25,-. (WH)

Ongrijpbare krachten

Het aardige van de (kleine) uitgeverij De Geus is, dat ze naast het werk van zeer gerenommeerde auteurs (o.a. Maya Angelou en Zhang Jie) ook werk van aankomende auteurs op de markt brengt.

Zo verscheen eind vorig jaar de debuutbundel *'Het glazen oog'* van Guus Houtzager (geb. 1955). De hoofdpersoon uit het titelverhaal uit deze bundel, Roel Groenhuizen, een wat in zichzelf gekeerde jongeman, raakt op zijn zeventiende hartstochtelijk verliefd op z'n roodharige, verleger, klasgenote Irene Draaijer. Na vele omtrekkende bewegingen heeft hij zoveel moed verza-

meld, dat hij haar zijn liefde bekend. Haar antwoord laat aan duidelijkheid niets te wensen over: *'Je bent gek. Je bent stapelgek, misschien ben je wel dronken, maar je bent ook stapelgek'*. Ondanks deze nadrukkelijke afwijzing laat Irene hem niet meer los. Zelfs wanneer ze reeds lang getrouwd is kan Roel nog steeds niet van haar loskomen. Vele jaren later, in ontredde toestand, zoekt hij haar opnieuw op.

Ook in andere verhalen worstelen de figuren met en tegen ongrijpbare krachten, die hen beslissingen laten nemen die haaks staan op wat hun verstand hen eigenlijk ingeeft. Daardoor weet Houtzager, keer op keer, een dimensie aan zijn verhalen toe te voegen en ze ver te laten uitsteken boven 'gewone' verhalen.

Hopelijk laat zijn eerste roman niet te lang op zich wachten.

Guus Houtzager: Het glazen oog. De Geus, Breda 1990. 109 blz. f 24,50 (WH)

Vertellingen

In *'De zegenrijke staat van Sherry'* schrijft Sjuul Deckwitz onbewogen over de menselijke natuur. Zij doet dat in versjes en korte verhalen. Onder een vernislaagje vrolijkheid worstelen en knokken de personages van Deckwitz met hun problemen en emoties. Er staan werkelijk prachtige versjes (beslist niet negatief bedoeld) in deze bundel. Dan denk ik met name aan 'Verdriet' en 'Johnny, de bordeelkat'. Maar ook haar verhalen zijn meer dan de moeite waard. En ook al gaan ze veelal over menselijk leed, toch eindigen ze bijna steeds opbeurend. Zoals ook de bundel wordt afgesloten met het positieve 'Ode aan de vriendschap'. In één van de verhalen ligt een 36-jarige vrouw 'krachteloos te wenen' omdat ze verlaten is door haar vriendin. Ze moet nog van alles doen, maar is er gewoonweg niet toe in staat. Haar kat staart haar aan. Opeens hoort ze een stem: 'Lul, ga fietsen'. Dat gaat ze ook doen, van Amsterdam, langs de Amstel, naar de uitspanning 'Het Kalfje' en weer terug. Onderweg ontvangt ze openlijk aandacht

voor zichzelf en haar fiets, hetgeen haar goed doet ('aandacht is aandacht'). Het verhaal, somber begonnen, eindigt met de konstatering dat ze al 'een hele dag zonder haar VOLOP GELEEFD' heeft.

Zowel de versjes als de verhalen heeft de auteur zelf van illustraties voorzien, die zonder meer nog het nodige aan de tekst toevoegen.

De krinkel bewonderaars van het werk van Sjuul Deckwitz (o.a. lezers van het blad Opzij) zal zich met deze bundeling zeker verbieden.

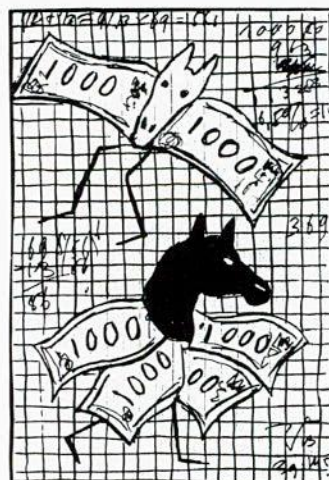
Sjuul Deckwitz: De zegenrijke staat van sherry. Van Gennep, Amsterdam 1990. 76 blz. geïll. f 19,50. (WH)

Mooiste boek

Wanneer er een prijs zou worden toegekend voor 'het mooiste boek van 1990' dan zou 'Alle mensen houden van geld' van de Russische schrijver Daniil Charms zeker een serieuze gegadigde zijn. Alles, maar dan ook alles (tekst, tekeningen van Charlotte Mutsaers, omslag, lay-out) is bijzonder aan deze uitgave.

Laat ik mij nu verder beperken tot de tekst.

Deze in 1942, in een psychiatrische kliniek, overleden Charms zag tijdens zijn leven slechts twee (!) gedichten gepubliceerd. En dat terwijl hij alleen al voor volwassenen (hij schreef ook veel voor kinderen) zo'n 1500 pagina's tekst naliet. In 'Alle mensen houden van geld' zijn 29 korte verhalen bijeengebracht. Stuk voor stuk dwaze, geestige, absurde en fantastische verhalen. In deze verhalen gebeurt werkelijk van alles zonder dat Charms ook maar iets verklaart

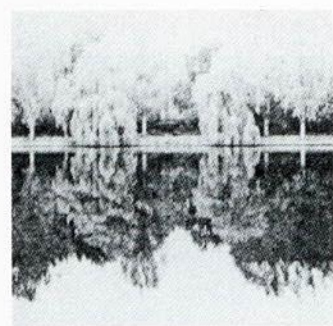

waarom ze gebeuren: een vrouw bekladdert haar man met inkt, iemand spuugt in een kopje water, een oude man wordt op de grond gesmeten, een man houdt een lezing en wordt voortdurend op zijn bek geslagen, enz. Vaak eindigen de verhalen in een anti-climax. Zoals bijv. in het verhaal waar een hoge militair verdrinkt: Een menigte staat op de kant te kijken hoe regimentscommandant Sepoenov verdrinkt. Iemand zegt: 'Hij verdrinkt'. Waarop Charms het verhaal laat eindigen met: 'En ja, de regimentscommandant verdrinkt inderdaad. Langzaam begon het volk zich te verspreiden.' De één zal de stukjes van Charms afdoen als flauwekul, voor een ander hebben ze wel degelijk inhoud. Ik behoor tot de laatste categorie.

Daniil Charms: Alle mensen houden van geld. Pegasus, Amsterdam 1990. 72 blz. geïll. f 25,-. (WH)

Vader-zoon relatie

De ik-figuur, in de nieuwe roman 'De Afwezige' van Dirk Ayelt Kooiman, is als 12-jarige een jongen met een voortdurend tegendraads gedrag. Hij gedraagt zich onaangepast, verzuimt zonder reden van school, weigert de namen der bijbelboeken uit zijn

hoofd te leren omdat er een inhoudsopgave is (NB als zoon van een dominee), enz. Kortom een zoon zijn vader onwaardig. Een aantal jaren later, vlak nadat zijn vader een hartaanval heeft gehad, blijkt de verhouding vader-zoon nog nauwelijks verbeterd en is de zoon, in de ogen van zijn vader, zoals hij op zijn ziekbed verklaart, nog steeds 'vervloekt eigenwijs'. De, inmiddels, jongeman wordt van school gestuurd, bakt van een baantje in een filmlaboratorium niets en zakt ook nog voor een avondopleiding.

'Dat is allemaal lang geleden gebeurd', stelt de ik-figuur na zo'n honderd bladzijden vast. In het resterende deel van deze roman woont betrokkene de herdenkingsbijeenkomst ter nagedachtenis van Joop den Uyl, in de Nieuwe Kerk in Amsterdam, bij. Tijdens deze dienst, waarbij hij voor het eerst in twintig jaar weer in een kerk zit, komen de herinneringen aan zijn vader weer boven. Met name een vernederende ervaring tijdens de uitvaartdienst van zijn vader

dringt zich sterk bij hem op. De combinatie van die herinneringen en het overlijden van de socialistische voorman, met wie hij heel bijzondere dingen heeft meegemaakt, emotioneren hem zeer.

Een schitterende roman, die je in één adem uitleest!

Dirk Ayelt Kooiman: De Afwezige. De Harmonie, Amsterdam 1990. 130 blz. f 24,50. (WH)

Vrede en veiligheid

De gigantische veranderingen, in wat begin 1989 nog Oost-Europa heette, hebben heel wat zekerheden op losse schroeven gezet. Hoezeer het revolutiejaar 1989 invloed heeft gehad op zowel de internationale verhoudingen alsook op de Nederlandse politiek en vredesbeweging, blijkt uit de twaalf bijdragen in het (zevende) 'Jaarboek Vrede en Veiligheid 1990'.

In de verschillende bijdragen worden de politieke consequenties van deze ingrijpende veranderingen beschreven en beoordeeld en wordt aangegeven welke invloed een ander heeft gehad op het Nederlandse defensie- en buitenlands beleid en het internationale overleg (Conferentie over Veiligheid en Samenleving in Europa, Verenigde Naties en wapenbeheersingsonderhandelingen).

Daarnaast is in dit jaarboek een aantal nieuwe onderwerpen opgenomen: het vraagstuk van de mensenrechten, een overzicht van politiek geweld, oorlog en politieke vrijheden en de (on)mogelijkheden van vredesbeleid op lokaal niveau.

Voor geïnteresseerden in de problematiek van vrede en veiligheid een 'must'.

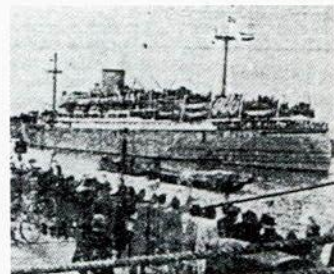
Dr. H.W. Bomert (red.): Jaarboek Vrede en Veiligheid 1990: Bewapening, vredesbeweging en het Nederlandse veiligheidsbeleid. Studiecencentrum voor Vredesvraagstukken, Postbus 9108, 6500 HK Nijmegen 1990. 186 blz. f 27,50. (WH)

AAT'er in Indië

In 'Je moet nu gaan' beschrijft ex-Dienstplichtig soldaat H.C. Peters zijn diensttijd in het voormalige Nederlands Indië (1946-1949). Als één van de eersten, als AAT'er ingedeeld bij de Zeven December divisie, wordt hij, in de herfst van 1946, naar Indië uitgezonden. Volgens de regering (destijds) ging het om een politionele taak, maar Peters spreekt zelf over een jarenlange guerrillastrijd. Een strijd waar hij, omdat hij is ingedeeld bij een verzorgende eenheid, beduidend minder bij betrokken is geweest dan bijv. de infanterie-eenheden (waar zijn broer bij was ingedeeld). De auteur is dan ook van mening dat zijn boek niet moet worden gerangschikt onder de categorie oorlogsboeken. Wat is het dan wel?

Het is het persoonlijke relaas van een drienommer-chauffeur,

die drie jaar tropendienst verrichtte. Over de problemen waar de 'gewone jongens' bij het aan- en afvoerwerk tegenop liepen: het rijden in bergachtig gebied over moeilijke passen, versperingen op verbindingswegen, enz. Toch stonden de AAT'ers, ook al bevonden ze zich niet in de voorste linies, regelmatig onder grote druk en ebde de spanning pas weg wanneer ze 's avonds het portier achter zich dicht sloegen (vooral tijdens de Tweede Politionele Actie en daarna).

Toch heeft Peters gelijk met zijn opmerking dat het geen oorlogsboek is. Dat ligt evenwel niet zo zeer aan het thema, maar aan de wijze waarop het is geschreven: het is meer schrijven over dan een beleving van binnenuit. Dat maakt dat het boek slechts interessant is voor oud-Indië-gangers en veel minder voor militairen van nu (dit in tegenstelling tot de boeken van Ant. P. de Graaff).

H.C. Peters: Je moet nu gaan. Van Wijnen, Franeker 1990. 200 blz. geïll. f 25,-. (WH)

Hoofdpijn

Hoofdpijn is een lastige en veel voorkomende kwaal en past als zodanig in de trend die deskundigen lijken te volgen om er een voor de leek begrijpelijk boekje over te schrijven. Het boekje 'Alles over hoofdpijn en migraine' van de Britse neuroloog Blau is, zoals de achterkant vermeld, bedoeld om al deze lijdens te helpen en zelfs iets aan de pijn te doen; een zelfhulpboekje dus.

Echte concrete richtlijnen om wat aan je hoofdpijn te doen krijg je niet. Het is meer een variant van 'Dokter als ik 'zo' doe dan doet het pijn'; waarop de dokter zegt: 'Dan voorlopig maar niet meer 'zo' doen'. In feite wordt de hoofdpijnlidder geadviseerd om voor zichzelf zeer goed te analyseren welke gedragingen, eet- en drinkgewoonten, etc. een positief dan wel negatief effect hebben op de hoofdpijn c.q. migraine, en vervolgens leefgewoonten aan te passen en/of bepaalde zaken te vermijden die hoofdpijn kunnen oproepen.

Dit is de auteur echter niet euvel te duiden, gezien het bijzonder complexe karakter van hoofdpijn. In de geneeskunde ontbreekt er wat betreft hoofdpijn nog veel kennis en is het een onderzoeksveld dat nog volop in ontwikkeling is. Blau voert ons

door deze ingewikkelde materie op vrij uitvoerige wijze. Hij laat zien welke factoren en mechanismen tot hoofdpijn kunnen leiden. Neurologische ziekten, kaak- en tandproblemen, gebruik van bepaalde voedingsstoffen, allergieën, stress en nog veel meer. Daarnaast geeft hij een beeld van de stand van het wetenschappelijk onderzoek, welke hypothesen er bestaan omtrent de diverse vormen van hoofdpijn en de mogelijkheden van medicamenteuze behandeling. Hij bespreekt zelfs de relatie tussen arts en patiënt. Kortom, een goed voorlichtingsboekje (dat overigens voor het grootste gedeelte over migraine gaat), als zelfhulpboekje wat minder geslaagd.

J. N. Blau: Alles over hoofdpijn en migraine. Ambo, Baarn 1990. 200 pagina's, f 29,50. (LZ)

Vierhandig leven

'La vie à quatre mains' noemde de Franse schrijfster en pianiste Catherine Lépront haar biografie (Parijs 1988) van de pianovirtuoze en componiste Clara Schumann-Wieck, waarvan vorige herfst een Nederlandse vertaling uitkwam. Lépront verdeelt het leven van Clara in drie tijds-

delen: de periode Wieck (1819-1840), de periode Schumann (1840-1856) en de periode Brahms (1856-1896). Daarmee is tegelijk de kracht en de zwakte van dit boek, maar misschien ook wel van Clara's leven, aangegeven. Want in deze reconstructie van een rusteloos, creatief en zeer arbeidzaam vrouwenleven (het vierhandig slaat niet alleen op de muziek), drukten de genoemde mannen hierop een onuitwisbaar stempel. De autoritaire vader en uitmuntende pianoleraar Friedrich Wieck was enorm ambitieus en 'paste op Clara dezelfde methodes toe als Leopold Mo-

zart op zijn zoon Wolfgang.'

Op haar negende had Clara al enkele succesvolle concerten gegeven en vier polonaises gecomponeerd, toen de 18-jarige rechtenstudent Robert Schumann haar medeleerling en huisgenoot werd. Met de zwijgzaam, uiterst belezen dichter en componist deed niet alleen de romantische muziek haar intrede in het strenge huize Wieck, maar ook menige felle ruzie tussen vader en toekomstige schoonzoon. Robert 'vocht' vier jaar voor een huwelijk met Clara (in 1840), tot voor het gerecht; zij was toen 21, hij 30.

Haar mateloze liefde en verering voor Robert en diens muziek deden Clara een leven lang bestand zijn tegen de slagen van het noodlot: ze verloor drie van haar zeven kinderen, twee door tbc en een in het krankzinnigengesticht, net als zijn vader (1856). Maar ook de meer dan veertigjarige intense vriendschap met Brahms (die een jaar na haar overleed, in 1897) betekende een onschatbare steun.

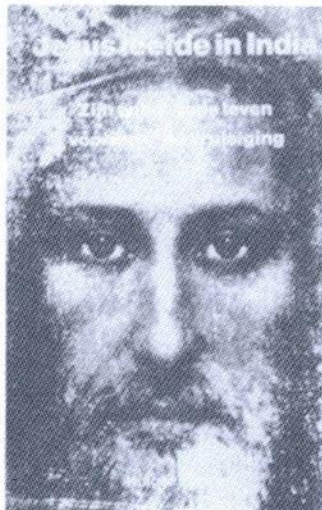
Wat dit boek voor mij zo lezenswaard maakte is echter de (indirecte) schildering van een tijdperk door Clara's contacten met vele bekende tijdgenoten, zoals de componisten Liszt, Mendelssohn, Chopin, Berlioz, haar 'aartsvijand' de antisemitische Wagner, maar ook Goethe, Heine, Nietzsche en talloze anderen. Een goed gedocumenteerde en vlot geschreven biografie over een complexe en eigenzinnige vrouw, die helaas toch ook bij Lépront nog teveel in de schaduw blijft van de door haar zo bewonderde mannen.

Catherine Lépront: Clara Schumann, een vierhandig leven. De Prom, Baarn 1990, 220 blz. geïll. f 34,50. (FS)

Jezus in India

De Duitse godsdienstleraar Holger Kersten (1951) kreeg in 1979, met een aanbevelingsbrief van de Dalai Lama, toegang tot het Tibetaans boeddhistische klooster Hemis op bijna 4000 m hoogte in de Transhimalaya. Daarmee trad hij in de voetsporen van de Russische journalist Nicolai Notovitsj, die daar eind vorige eeuw inzage had gehad in oude geschriften over de profeet Issa (Jezus), die in het huidige India zou hebben geleefd. Notovitsj werd bij de openbaarmaking van zijn bevindingen fors tegengewerkt door de hoogste kerkelijke autoriteiten. Jezus' overleving van de kruisiging (ook vermeld in de Koran) en diens gevolgde aantasting van het opstandingswonder en de verlossingsidee was (en is) de Kerk niet welkom.

Kersten deed het onderzoek nog eens over en niet zo dunnetjes. De resultaten van uitgebreide bronnenstudie (taalkundig, historisch, geografisch, archeologisch), raadpleging van deskundigen en de minutieus nagetrokken geschiedenis van de omstre-

den 'lijkwade van Turijn' legde hij vast in 'Jezus leefde in India' (München 1983). Het boek beleefde in 1989 al z'n tiende herdruk en een dozijn verschillende vertalingen, vorig jaar ook in het Nederlands.

Het is buitengewoon interessant materiaal geworden over de (vele) onbekende jaren van Jezus, geboren 7 v. Chr., kruisiging in 33 en gestorven na 80 in Kashmir.

Maar niet minder over de herkomst van de Hebreeërs; de vlucht naar Egypte en de waarschijnlijk boeddhistische opleiding van de jonge Jezus in Alexandrië; de gemeenschap der Essen en hun 'elite' van Nazoreërs, die goed bekend waren met oude Oosterse wijsheden en 'magische' geneeskunst (hetgeen een andere visie mogelijk maakt op de opstanding); het reïncarnatiebegrip in Oude en Nieuwe Testament; de Dode Zee-rollen van Qumran (het klooster der Essen); Jezus' jaren in Perzië onder de naam Yuz-Assaf (leider der gereinigden); het 'beloofde land' Kashmir, waarvan de bevolking van Israëlitische afkomst is en waar zich de graven bevinden van Mozes, Maria en Jezus; enz. enz. Een 'ongelooflijk' boeiend en vaak spannend boek, dat tot slot nog 25 pagina's bevat met tijdtabel, noten, literatuur en register en bovendien vele tekeningen en bijna 40 foto's (deels in kleur).

Holger Kersten: Jezus leefde in India. Ankh-Hermes, Deventer 1990, 272 blz. geïll. f 49,50. (FS)

Surinaamse tori

'Een man leefde met een vrouw en ze maakten gevaarlijk veel rumoer met elkaar, dag in dag uit. Ze vochten en vochten en vochten, één haternij (...). Die man zijn hoofd ging er van breken. Hij dacht: hoe ga ik doen? Ik kan niet meer tegen al dat schandaal, het vreet mijn nieren op, ik verveel ervan. Die vrouw is krakelig. Ik kan niet tot haar praten en ik kan haar ook niet rammelen. Die vrouw dacht: nooit zegt hij of

ik iets goed doe, of niet goed. Ik strijk zijn hemden prachtig glad, hebben ze genoeg gomma? Hebben ze teveel gomma? Ik doe mijn best, maar met niets kan ik hem pleasen.'

Zo begint het korte verhaal 'Wan adyersitori/Een gelijkenis' dat de kunstschilder en dichter Ed Hart hoorde van een bigi sma (oudere vrouw) en dat hij doorvertelde in het Surinaams Nederlands en nam het met 41 andere op in zijn verzamelbundel 'Hoor die Tori! Surinaamse vertellingen' (met een inleiding en een overzicht van de vertellers en schrijvers).

Michiel van Kempen (1957) publiceerde eerder al drie boeken over en met Surinaamse literatuur, waarvan hij een enthousiast pleitbezorger is. Daarvan getuigt ook deze verzameling van vrijwel zonder uitzondering schitterende fabels, sprookjes, orale vertellingen en eigentijdse verhalen. De mondelinge overleveringen zijn afkomstig van verschillende Indiaanse en bosnegerstammen, hindostanen en javanen, maar ook een tiental geschreven verhalen zijn door

die orale traditie geïnspireerd. Naast een aantal schrijvers van naam (Astrid Roemer, Albert Helman, Hugo Pos), debuten ook jonge en oudere auteurs met verhalen, die reikhalzend naar meer doen uitzien. Ik weersta de verleiding namen te noemen, want dan doe ik minstens twintig andere te kort. Een prachtige bundel, die met veel humor, spanning en wijsheid garant staat voor uren leesplezier!

Hoor die tori! Samengesteld door Michiel van Kempen. In de Knipscheer, Amsterdam 1990, 268 blz. f 32,50. (FS)

Wim Heij, Louis Zandstra, Frank Spoelstra

